

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԵ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24, 1912

ԹԻԻ 8

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻՋՈՐԸ. Անգղիոյ նաւատորմիղը, իտալեւծուրք պատերազմը, Արաբիոյ կացութիւնը:

ԽՐԱԳՐԱԿԱՆ. Աշխարհի քաղաքական կացութիւնը. Եւրոպա եւ Ամերիկա:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. Կօշիկները հանել, Անցեալ տարուան բարեգործութիւնները:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ. Երկրիս տեւականութիւնը, Քու մեղքերդ քեզի ներուաճ են:

ՅՕՒՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Ի՞նչ է Քրիստոնէութիւնը, Փրոֆ. Ջէմիզեանի նախկին օրերը, Վանէ, Բերքիէ, Մը. Հէնրի Զօհրապ Լոնկվերտի մահը, Հայ կեանքը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

բական անգործնական առաջարկներու հետ զուգորդեցին, սանձին իրենց երեւակայութեան թորչները: Սա ազդու յայտարարութիւնը թէ որքան մրցումը աւելնայ, այնքան պիտի աւելցնենք մեր գերակշռութեան համեմատութիւնը, մասնաւորապէս պիտի ողջունուի և պաշտպանուի երկրին կողմէ: Մը. Ջըրջիի միջոցով ծանուցուած այս աշխարհավարութիւնը ոչ գրգռիչ է, ոչ ալ գրգռիչ ըլլալու կոչուած, այլ ազդարարութիւն է լոկ թէ մենք որոշած ենք պահպանել մեր զիրքը:

ԻՍԱԼԵԹՈՒՐԲ ՊԱՏԵՐԱՋԱՐԸ Թայի փարիզեան թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ ամսոյս 7 թւականով. Երէկ ըսուեցաւ թէ Գերմանիայէ Իտալիա զրկուող ուղմբեցած երկաթուղիի 14 կառքեր Ջուիցերեան իշխանութիւններու կողմէ թոյլ չտրուեցաւ որ Սէնփոնի գետնուղին անցնին, և թէ անոնք Ֆրանսական սահմանադրուի զիմեցին: Անի լեռան ճամբով երթալու համար Պէլկարտէ և Մոտանէ անցնելով, Ուրիշ լուր չկայ թէ իրօք անոնք անցան Ֆրանսական հողէն: Բայց հետագրական գործակալութիւն մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը երբեք նպատակ չէ ունեցած Ֆրանսական ճարտարութեան թոյլ չտալ որ Թուրքիոյ կամ Իտալիոյ համար ապըսպրուած զէնքեր ու սաղմանիւթեր հայթայթուին: Լաճի երկրորդ համաժողովին հինգերորդ պայմանադրութեան 7րդ յօդուածին զիմում կ'ըլլայ ապացոյցանելու համար թէ չէղօք տէրութիւն մը պարտաւոր չէ զէնքի, սաղմանիւթի, կամ թշնամիի և նաւատորմի մը ծառայող ունէ իրի արտածումը կամ անցըր արգելել յօդուտ պատերազմիկ տէրութիւններու: Կ'ըսուի նաեւ թէ Թուրքիոյ և Իտալիոյ համար միանգամայն սաղմանիւթերու յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին ու կը պատրաստուին Ֆրանսայի ճարտարարուեստական զանազան հաստատութիւններու մէջ: Ըստ Թաի, հաւանական չհամարուիր որ Ջուիցերիա մերժած ըլլայ Գերմանական ուղմբերուն իր սահմաններէն անցըր, վասն զի քանիցս Ջուիցերիայէ անցած են Գերմանիայէ Իտալիա զրկուող սաղմանիւթ բեռցած կառաչարներ և անգամ մը եւս Այն Ջարայի յատուկ հաստատուն օդապարիկ մը:

ՄԱՐԲՈՅ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ Հնախոյզ Մը. Հոկերթ ամսոյս 7ին կեդր. Ասիոյ Ընկերութեան մէկ ժողովին մէջ ճառախօսեց Արարիոյ արդի կացութեան վրայ: Ըսաւ թէ, առանց զՁին բացառելու, բնականաւ երկրազնտիս վրայ չկայ թերեւս երկիր մը, որու ընկերային ապագան Արաքականին չափ զժուար ըլլայ նախա-

տեսել: Այս գծուարութիւնը կ'աւելնայ մեր ծանօթութեան սակաւութեան և տարտամութեան պատճառով: Բայց առաջին պատճառը սա հակօրինութիւնը կամ ներհակութիւնն է թէ մինչ Արաքիա հին աշխարհի բուն կեդրոնը կը գտնուի և սերտ յարաբերութեան մէջ է անոր ծովային հաղորդակցութիւններու գլխաւոր շնչերակին հետ, այնպէս որ Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը պարտաւոր է կարեւորութիւն ընծայել անոր և կըռուան մը հաստատել անոր ափերուն վրայ, երկրին աշխարհագրական մասնաւոր պայմանները և ընկերային նոյնքան մասնաւոր դրոշմը զոր դրած է իր բնիկներուն վրայ՝ արտասովոր կերպով անյարմար կը դարձնեն զայն Եւրոպական: զբաւման և անընդունակ Եւրոպական գաղափարներու: Հարկաւ Մեծ Բրիտանիա կը շահագրգռուէր անով իր Արեւելեան Կայսրութեան համար և այն յարաբերութիւններուն համար զորոնք ունի այդ կայսրութեան հետ: Հարկադրուեցաւ այն գրաւել զԱտէն և զՓէրիմ և այլամերժ ազդեցութիւն բանեցնել ծովեզերեայ և հարաւային ներքնաշխարհի զանազան վայրերու մէջ, որոնց քառ. տարածութիւնը 200,000 մղոնի կը հասնի և գրեթէ կը կազմէ թերակղզիին բնակեալ մասին մէկ քառորդը: Կային նաեւ պաշտպանելի առեւտրական շահեր, և Հնդկաստանի Իսլամ մեծ ժողովրդին վրայ Անգղիական տիրապետութիւնը ուրիշ որեւէ կառավարութենէ աւելի Հնդկականին համար պաշտօնական հարկ մը կը դարձնէր շահագրգռուիլ նուիրական քաղաքներուն վիճակով և մանաւանդ Օսմ. իշխանութիւններուն կողմէ գործադրելի առողջապահական նախազգուշութիւններով:

Յարգելի հնախոյզը թերակղզիին այլեւայլ մասերուն քաղաքական կացութիւնը մանրամասնօրէն զննելէ ետեւ ըսաւ թէ հարցին բոլոր գծուարութիւնը կը կայանայ Թուրքին, որ տէրն է երկրին, դժնդակ զիրքին մէջ: Թուրքը երբեք իրականապէս տիրացած չէ Եմէնի աւելի քան Մուխթար փաշայի աշխարհակալութենէն առաջ: Ան իշխեց Հիճազի մեծ մասամբ շնորհիւ տեղային անհարակութեան և Մէքքէ ու Մէտինէ քաղաքներուն միջազգային մասնաւոր հանգամանքին: Բայց իշխեց իր տարողութենէն չափ վեր զոհողութեամբ: Սակայն արեւմտեան նահանգներուն թողումը նոյնքան վտանգաւոր էր անոր համար որքան գրաւումը: Թուրքը տիպար կառավարիչ եղած չէր: Հիճազ, Ասիւր և Եմէն բնիկներու ձեռք մնալով ինչ պիտի ըլլային Ատէնի ներքին առեւտուրը, Կարմիր Մովու խաղաղութիւնը և ուխտաւորներու

առողջապահական կացութիւնը, նախադանձր պատասխանեց թէ ջերմապէս մաղթելի է որ Թուրքիա իր իշխանութիւնը պահէ Արաբիոյ մէջ, եթէ հակառակ պարագային Անգղիացիներու պատասխանատուութիւնները պիտի աւելնան, Հիմա տարածուած ենք, ըսաւ, որչափ կարելի է տարածուիլ, և այդ տեսակէտով մեծ վտանգ կը նշմարէ ինք վերջին շարժումներուն մէջ, որ եղան ի հարաւային Պարսկաստան, Անգղ. պատասխանատուութիւններու ընդարձակումը վերջապէս Անգղ. սուլթաններու վրայ հաստատուած է, ըսաւ, և այդ սուլթաններուն թիւը չատ փոքր է և չկրնար դիւրաւ աւելնալ, Թոյմ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

1.

Հ. Ս. Պ.

ԱՆՅԵԱՆ շարժու Ասիոյ քաղաքական արդի կացութեան չահեկան իրողութիւններէն մէկ քանին յիշեցինք՝ չմոռնալով նաեւ Օսմ. պետութիւնը, որ թէ՛ Ասիական, թէ՛ Եւրոպական պետութիւն է։ Եւրոպայի մնացեալ մասը կը կադմուի «վեց մեծ պետութիւններէն» և տասներհինգ ուրիշ երկիրներէ, որոնց երկուքը, Մարոք և Սան Մարինո, այնքան փոքր են որ դրօ կրնան համարուիլ քաղաքական աշխարհի մէջ։ Միւս փոքր տէրութիւններէն Պալքանեան Թերակղզիին պատկանողները Թուրքիոյ մօտ են, ուստի մեծ ուշադրութեամբ կը դիտուի հոս անոնց ընթացքը։ Յունաստանի թագաւորութիւնը վերաքննեց իր Սահմանադրութիւնը և վարչապետական աթոռին վրայ ունի իմաստուն քաղաքագէտ մը, որ թէեւ իշխանութեան զուտ անցնելու պահուն Թուրքիոյ կասկածն հրաւիրեց իր վրայ ոչ-անքնակամապէս, թէ՛ խոհեմ, թէ՛ կորովի հանդիսացաւ։ Տաքզուլու և անխոհեմ կրեւայիները, յամառելով երեսփոխան դրկել Յունաստանի Խորհրդարանը, փափուկ կացութիւն մը յառաջ բերին, բայց Յունական կառավարութիւնը քացարձակապէս ուղիղ դիրք բռնեց, և եթէ խնդիրը անկողմնակալ ատեանի մը յանձնուէր, կը կարծենք թէ սա վճիռը պիտի արժուէր թէ Յունաստան ոչինչ ըրաւ որով արդարաւոր Յունական նաւերու և ապրանքներու դէմ Թուրքիոյ մէջ հրատարակուած անտեսական մարտը։ Սակայն այդ վերջացած է բարեբախտաբար։ Չենք կարծեր նմանապէս թէ Յունաստանի և Պուլկա-

րիոյ միջեւ տիրող այժմու լաւ յարաբերութիւններուն համար ցաւելու տեւէ պատճառ կայ։ Ինչպէս Յունաստան արդէն իսկ հարթած էր Ռումանիոյ հետ իր վէճը, նոյնպէս հիմա ալ ինք ու Պուլկաւրիա կը յայտարարեն թէ բարեկամ են իրարու։ Առեթմոյք այս կը նշանակէ թէ ոչ միայն երկու թագաւորութիւնները լարեկամ են, այլ և Սուլթանին Պուլկար ու Յոյն հպատակները խաղաղութեամբ ու սիրով ապրելու են այսուհետեւ իրարու հետ։ Ջերմազին գոհունակութեան արժանի է այն, վասն զի մարդոց խաղաղութեան ու բարեացակամութեան նպաստող ամէն բան դէպ ուղիղ կողմ առնուած վճռական քայլ է։ Երանի թէ շարունակին խաղաղութեամբ ապրիլ, ոչ միայն իրարու հետ, այլ և իրենց աւելի զօրեղ դրացիին, Թուրքիոյ, և ամէն ուրիշներու հետ։ Եւ ի նշան իրենց խաղաղասիրութեան թող աւելի արդիւնաւոր միջոցներ գործածեն թող չտալու համար որ հրոսակներու կամ յեղափոխականներու խռովքը Թուրքիա արշաւեն։

Սակայն գլխաւորապէս մեծ տէրութիւններուն վրայ կ'ուզենք դիտել։ Աւստրիա-Հունգարիոյ մէջ ծերունաղարդ Ֆրանց Ֆերդինանդ կայսրը դեռ կը դահակալէ։ Նորագոյն ժամանակներու ամէնէն երեսակաւ զահակալութիւնը Վիլհելմի թագուն հիինը եղաւ, որ տեւեց 63 տարի և 8 ամիս։ Իսկ երբ ներկայս ժամուրն յանձնուի տալուելու համար, Ֆրանց Ֆերդինանդ կայսրը զահակալութիւն ալ տեսած պիտի ըլլայ 63 տարի և 3 ամիս։ Ըսել է թէ կայսրը, եթէ հինգ ամիս եւս ապրի, Վիլհելմի թագուն հիին չափ զահակալած պիտի ըլլայ։ Թէ արդեօք զահաժառանգ Ֆրանց Ֆերդինանդ արքայազուքը, որ իր 49ին մէջ է այժմ, իր կայսր հորեղբոր նշանաւոր խոհեմութիւնը և իմաստութիւնը ունի՞, կը մնայ դեռ տեսնել։ Երկեակ Միապետութիւնը դիւրին չէ կառավարել քանի որ Աւստրիացիներու և Հունգարացիներու փոխադարձ նախանձոտութիւնները կան։ Ամէնուն կողմէ արդի կայսրը հանդէպ տածուած մեծ յարգանքը զսպողական ազդեցութիւն մը ունի, բայց անոր եղբորորդին ալ պիտի վայելէ՞ նոյն յարգանքը։ Կասկած յայտնուած է երբեմն թէ կղերականներու ազդեցութեան տակ կը գտնուի ան։ Ֆրանց Ֆերդինանդի կաթոլիկ է, բայց այնչափ խելք ունի որ եկեղեցականներու չափէն աւելի իշխանութիւն չտար քաղաքական գործերու մէջ։ Ուրիշ խնդիր մը եւս կայ։ Ֆրանց Ֆերդինանդ Մորկանական ամուսնութիւն կ'ընած է, այսինքն իր կինը դիրքով վար է այն դասակարգէն որու պատկանողի հետ միայն վայելուչ կը համարուի վեհապետներուն ամուսնանալ։ Ուստի իր դա-

ւակները չեն կրնար դանդաղել : Բայց եթէ իրօք կայսր ըլլայ, պիտի գոհանայ այդպէս թողլով օրէնքը թէ ոչ պիտի փորձէ փոխել զայն, որպէս զի իր երիցագոյն որդին կարենայ հօրը յաջորդել : Ապա կայ պէտքը յաջորդ մը կարգելու Արտաքին գործերու նախարար Էրէնթալ կոմսին, որ իր հիւանդութեան պատճառով չէ կարող պահել իր պաշտօնը : Շատ բան կախեալ է նոր նախարարին տեսութիւններէն : Աւստրիոյ մէջ կուսակցութիւն մը կայ, ինչպէս շատ յայտնի եղաւ վերջերս, որ կ'ուզէ Իտալիան հանել զինակցութենէն և նուազ բարեկամութիւն տաճել անոր հանդէպ : Երբեմն զրուցուած է, թէ եւ հաւանօրէն անհիմն է զրոյցը, թէ գահաժառանգ իշխանը համակիր է այդ գզացման :

Սակայն անցնինք Աւստրիոյ հիւսիսային զօրեղ դրացիին : Գերմանիա շատ աւելի բազմամարդ է քան Աւստրիա-Հունգարիա : Վերջին մարդահամարը ցոյց տուաւ աւելի քան 60 միլիոն բնակիչ և ասոնք աւելի համասեռ են : Բայց այս աճումը ինքնին անհրաժեշտ կը դարձնէ Գերմանիոյ ծաւալումը : Աւստրիա-Հունգարականն նուազ տարածութեան մը վրայ շատ աւելի բնակիչ ունի այն : Գաղթավայրեր ունի, բայց շատ շահաւէտ չեն և տարածութեամբ ու բնակչութեամբ հազիւ կ'անցնին Ֆրանսականներուն մէկ քառորդը, մինչդեռ Անգլիոյ գաղթավայրերը տասնպատիկ տարածութիւն և աւելի քան քսանպատիկ բազմամարդութիւն ունին : Գերմանիա նոր գաղթավայրերու պէտք կ'զգայ իր արտադրութիւններուն համար հրապարակ գտնելու, իր զեղուն բնակչութեան համար ալ տեղեր՝ ուր գիմէ այն և միանգամայն մնայ պետութեան մէջ, թէ զինուորական ոյժով առաջին է բոլոր ազգերուն մէջ՝ անվիճելի իրողութիւն է, բայց այսպիսի բանակի մը պահպանումը նաւատորմի յարաճուն ծախքին հետ մէկտեղ ծանր բեռ է ժողովրդին : Երբեակ Զինակցութիւնը, որու զլխաւոր անդամն է Գերմանիա, տկարացաւ միւս երկուքին մէջ ծագած տհաճութեան պատճառով, որու առիթն եղաւ Թուրք պետութեան մէկ մասը գողնալու Իտալական ձեռնարկը : Բայց Գերման կառավարութիւնը դժգոհ ըլլալով հանդերձ պիտի ջանայ Զինակցութիւնը անխախտ պահել իր բեռ զուգակշիռ միւս երեք պետութիւններուն որ Երբեակ համաձայնութիւնը կը կազմեն : Մարքեան միջադէպին պատճառով Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև գոյացած ձգտումը բարեխառաքար անցաւ, և կնքուած կարգադրութեան քանի մը օր առաջ Ֆրանսական Ծերակոյտին կողմէ վստեղա-

ցումը կրնայ խնդրին փակումը նկատուիլ : Երկու կողմն ալ կատարեալ գոհ չեն, բայց երկուքն ալ աւելի լաւ կը համարին կարգադրութիւնն ընդունիլ քան անոր մերժման հետեւանքները յանձն առնել : Այս պահուստ յարաբերութիւններու ձգտումը շատ աւելի է Գերմանիոյ և Անգլիոյ քան Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև : Պատճառն է, կը կարծենք, Գերմանացիներու մտքին մէջ ծագած անհիմն կասկած մը Անգլիոյ զիտաւորութիւններուն նկատմամբ : Գերմանիա կ'ուզէ ամէնէն զօրաւոր նաւատորմն ունենալ, ինչպէս ունի ամէնէն զօրաւոր բանակը : Ասոր թոյլ տալ չուզեր Անգլիա, ինչպէս կը հասկցուի Թայնի այն հատուածներէն զոր հրատարակեցինք այլուր : Իրեւ կղզիներու զորութիւն, որու ապահովութիւնը և կեանքն անգամ իր առեւտրական նաւերուն ազատ երթեւեկէն կախեալ են իր արտադրութիւնները այլուր փոխադրելու և իր անհրաժեշտ պաշարը արտաժամանէ բերելու համար, պէտք է որ ծովերու տիրուհի մնայ : Այսու ամենայնիւ Անգլիա ամենափոքր փափաք չունի Գերմանական ուժէ օրինաւոր ծրագրի խառնուելու, կամ Գերման պետութեան կամ վաճառականութեան ընդարձակման արգելք ըլլալու, ցորչափ ոտնձգութիւն չըլլար Անգլիական իրաւունքներու դէմ : Դժբախտաբար Գերմանացիներէ շատեր ասոր չեն հաւատար, Եւ անա աստի կը ծագի կասկածը : Կը մնայ տեսնել թէ Անգլիոյ Պատերազմական նախարար Լորտ Հօլէյնի ի Պերլին այցելութիւնը և անոր կողմէ տրուած բացատրութիւնները ինչ կրցան ընել կացութիւնը բարեօքելու համար :

Գերմանիա ունի ներքին քաղաքական խռովութիւններ : Վերջին ընտրութիւններուն ժամանակ Բայնսթակի բոլոր կուսակցութիւնները կորուստ կրեցին՝ իրաց առեալ Ընկերավարականները որ 57 աթոռ չահեցան, որով աւելի քան կրկնապատկուեցաւ թիւը զոր ունէին նախորդ Բայնսթակին մէջ : Հիմա Խորհրդարանին ամէնէն բազմանդամ կուսակցութիւնը կը կազմեն, թէ եւ մնացեալներուն վրայ մեծամասնութիւն չունին : Եթէ սակայն քուէտուութեան զրութիւնը ճշմարտապէս ժողովրդապետական հիմ ունենար, այսինքն եթէ 25 տարեկանէ վեր ամէն արու մէկ քուէի տէր ըլլար և ոչ ոք մէկէ աւելի քուէ ունենար, բացարձակ մեծամասնութիւն պիտի չանէին : Եւ առանց ընկերավարական սկզբունքներ ընդունելու կարելի է ուրախանալ անոնց յաջողութեան համար : Ընկերավարական կուսակցութիւնը կը բաղկանայ գործաւոր դասակարգերէն և ոչ զրամատէրերէն, այս-

ինքն ընկերութեան այն տարրէն որմէ կը բաղկանայ բանակը գլխաւորապէս : Եւ ընկերավարականները պատերազմին հակառակ են : Այսպէս կը յայտարարեն անոնք իրենց ամէն ժողովներուն մէջ : Վերջեմ Բ կայսրը իմաստուն և կարող վեհապետ է, և խաղաղասէր : Սակայն Եւրոպական խաղաղութեան պահպանումը աւելի ապահով պիտի ըլլար, եթէ պատերազմ հրատարակելու իշխանութիւնը Բայիսթակին պատկանէր և ոչ վեհապետին : Սահմանադրական ամէն երկրի մէջ այս իրաւասութիւնը կը պատկանի միայն ժողովրդին ներկայացուցիչներուն : Մէկ մարդու կողմէ, ըլլայ ան նոյն իսկ վեհապետ, ստանձնուելու համար չափէն աւելի մեծ է այդ պատասխանատուութիւնը :

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ ՀԱՆՆԵԼ

«Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ. ինչու որ ան տեղը՝ որուն վրայ դուն կայնիր ես, սուրբ երկիր է» (Եւ. Գ. 5) :

Եգիպտոսի մէջ Իսրայէլի հառաչանքներն ու հեծեմանքները ելած են Աստուծոյ արդարութեան դահլը : Այլ ժամանակը եկած է որ Տէրը հզօր բազուկով փրկէ իր ժողովուրդը Փարաւոնի երկաթեայ լուծէն :

Մովսէս կանչուած է ըլլալ միջոցը Իսրայէլի փրկութեան :

Ու Տէրը եկած է հրաւիրել իր ծառան այդ աւագ պարտականութեան, երեւնալով անոր Քորեբի կողին վրայ բոցավառող մորենիով :

Մովսէս՝ ի տես այդ հրաշալի երեւոյթին կը դառնայ ապշահար, մօտէն դիտելու դայն : Եւ ահա Տէրով ձայնը, ուղղուած Մովսէսի, «Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ. ինչու որ ան տեղը՝ որուն վրայ դուն կայնիր ես, սուրբ երկիր է» :

Մովսէս անգիտակցաբար թերացած էր իր կօշիկները հանել ոտքերէն :

Անշուշտ Աստուծոյ համար ոչինչ կարեւորութիւն ունի թէ իրեն մօտեցող մարդիկ ի՞նչ գիրքով ու ձեւով կը ներկայանան. ի՞նչպէս հազուած են անոնք. ու կօշիկին հանած են կամ ոչ :

Աստուած կը պահանջէր Մովսէսէ ան՝ որ պահանջն է ժամանակին իբր արտայայտութիւնը ժողովրդեան ներքին զգացումներուն :

Ու Եհովան այդ պահանջով երկու բան կ'ուղէր Մովսէսի մաքին մէջ տալաւորել, թէ Աստուած սուրբ է, թէ Աստուծոյ ներկայացող մահականացուներ պէտք է ներկայանան սրբութիւնով :

Աստուած ամէն դարու մէջ նոյն պահանջը

դրած է մարդոց վրայ. Իրերայաջորդ դարերու մէջ Աստուծոյ կողմէ խօսող մարդարէներ մաքրութիւն, սրբութիւն քարոզեցին : Ու երբ ամէնէն վերջը Ան այցելեց երկիր Իսրայէլինով՝ նոյն սրբութեան պահանջը դրաւ հաւատացեալներու վրայ : Յիսուսի կեանքը միթէ է՞ն խօսուն պահանջը չէ՞ սրբութեան :

Ու այսօր ոչ նուազ զօրեղ կերպով կը հնչէ Աստուծոյ ձայնը, ուղղուած՝ Իրեն ներկայացող բոլոր կեանքներուն. «Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ» :

Ամէն ով որ Աբ. Գիրքը կ'անէ իր ձեռքը և մի առ մի անոր էջերուն վրայէն կ'անցնի, դիտելու համար բոցավառող մորենիներու հրաշալի տեսարաններ, միթէ անոր ականջին չի հնչեր Եհովային ձայնը մեղմ բայց ազդու. «Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ» :

Ամէն անոնք որ աղօթքի նուիրական պահուն կը մօտենան շնորհաց գահին, հո՞ն թափելու իրենց սիրտին բոցը ցաւերը ու հոն դնելու իրենց բոցը ծանրածանր բեռները, խաղաղութիւնը պահուն համար. միթէ անանկներուն չը՞գար ձայնը Աստուծային. «Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ» :

Ու անոնք որ շաբաթէ շաբաթ կու դան՝ կը մօտեն Տէրով սրահներուն մէջ, հո՞ն Անոր սուրբ ներկայութիւնը վայելելու, հո՞ն Անոր գովութեան և փառաբանութեան երգեր երգելու, և հո՞ն Անոր խրախուսիչ ձայնը լսելու. միթէ անոնց չէ՞ Աստուծոյ պահանջկոտ ձայնը, «Կօշիկներդ հանէ քու ոտքերէդ» :

Այո, սրբութիւնը կեանքի պայմանն է սուրբ Աստուծոյ առջեւ երեւնալու :

Բայց ի՞նչ է այն սրբութիւնը որ Տէրը մեղմէ կը պահանջէ : Ի՞նչ են այն ազդեցութիւնները զորս մենք մեր հետը կը տանին երբ կ'երթանք Անոր առջին երեւնալու, և որոնցմէ այնքան պոքանք կը զգայ Ան՝ որ մեր Աստուածն է մեծազօր :

Մէկէ աւելի են տեսակները այդ ազդեցութիւններուն :

Միտքի ազդեցութիւններ :

Խորհուրդներ կան որոնք պիղծ են Աստուծոյ առջեւ և որոնք երբեք տեղ ունենալու չեն հաւատացեալներու միտքին մէջ : Անհաւատութեան և սկեպտիկութեան նման խորհուրդներ խիստ աւանդ, խիստ պիղծ են Տէրով առջեւ : Բայց ոչ նուազ պիղծ են նաեւ այն աշխարհիկ խորհուրդները որոնք միայն զձեռք Եհովայ և անաբաղ Նիւթին շուրջ կը դառնան : Ու քանի՞նք երբ կուղան երեւնալ Ամենասուրբին առջեւ՝ կու գան իրենց

միտքերը բեռնաւորած այսպիսի աղտոտ խորհուրդներով: Քանի՞նչ երբ Տէրովը երեսը տեսնել և Անոր ներկայութիւնը վայելել կը փութան, իրենց միտքերուն մէջ կ'որոճան այն խարդախ, այն անիրաւ ծրագիրներուն վրայ զորս ըրած են իրենց կեանքի ուղղութիւնը: Կ'աղօթեն, բայց իրենց խորհուրդները ուրիշ տեղեր են: Կը կարգան Սր. Գրիգոր, բայց իրենց ուշադրութիւնը ուրիշ բաներ գրաւած են. ու կ'ունենան քաղաքներու, բայց մէկ կողմէն նորանոր բաներ կը յղանան իրենց շուկայի կեանքին համար:

Եւ ահա այսպիսիներուն կողմէյ Տէրովը ձայնը ազդու կերպով, «Կօչիկներդ հանէ քու ոտքերէդ»:

Սիրտի ազդեցութիւններ:

Ինչպէս խորհուրդներ՝ նոյնպէս զգացումներ կան որոնք անհաճոյ են Տէրովը, Հպարտութիւն, փառասիրութիւն, աշխարհասիրութիւն, ատելութիւն, չար նախանձ Աստուծոյ առջեւ պիղծ եղող զգացումներէն են: «Բու Տէր Աստուածդ սիրես քու բոլոր սրտովդ» Աստուած մարդուն ամբողջ սիրտը կ'ուզէ, ու այն սիրտը որ ամբողջութեամբ նուիրուած է Տէրովը՝ իր մէջ չկրնար կրել աղտոտ զգացումներ: Տէրովը նուիրուած սիրտը մաքուր և սուրբ զգացումներու վայրն է:

Ու քանի՞ քանիներ կան որոնք դժբախտաբար ապականած են իրենց պատուական սիրտերը պիղծ զգացումներով, անոնցմով կ'ապրին, ու անոնցմով կը ներկայանան Ամենասուրբին առջին: «Երանի սրտով մաքուրներուն», ինչու որ անոնք պիտի տեսնեն զԱստուած: ՉԱստուած տեսնելու, հետեւաբար զայն վայելելու ու անկէ լսուելու համար անհրաժեշտ է սիրտի մաքրութիւնը:

Եւ ուստի բոլոր անմաքուր զգացումներով Աստուծոյ առջեւ ներկայացողներուն է ազդու պատուէրը, «Կօչիկներդ հանէ քու ոտքերէդ»:

Կեանքի ազդեցութիւններ:

Արարքներ ալ կան, ու ո՛րչափ ալ չատ, որոնք պիղծ են Տէրովը առջին: Հա՛րկ է մի առ մի թուել այն արարքները որոնք անհաճոյ են Աստուծոյ, որոնց համար ամօթ կը զգայ Ան:

Բայց ի՞նչ տարօրինակութիւն: Մարդ իր բոլոր ամօթալի արարքներովը Աստուծոյ առջին: Աչքեր կը բարձրացուն Անոր, որոնց մէջ հեռքերը կան կեանքի մոլութիւններուն. լեզուն՝ կը բացուին, որոնց վրայ դեռ թարմ են կատարուած զրպարտութիւններ, խօսուած սուտեր և արձակուած հայոյութիւններ. ու կը տարածուին ձեռքեր ուրոնց վրայ անմեղներու թափուած արեան կարմիր բիծերը կը դառնան Աստուծոյ դալ Տէրովը առջին:

Եւ Աստուծոյ ձայնը այսպիսիներուն է. «Կօչիկներդ հանէ քու ոտքերէդ»:

Սակայն միայն Սր. Գրիգոր ընթերցումի, աղօթքի ու պաշտամունքի պահուն է որ կը հրաւիրուինք մաքրուել: Չէ՞ որ միշտ Աստուծոյ ներկայութեանը կը գտնուինք: Չէ՞ որ տունին մէջ գործողը, դպրոցին մէջ աշխատողը ու խանութին մէջ գրադողը հաւասարապէս կը վայելն Անոր ներկայութիւնը: Հետեւաբար սրբութեան պահանջը ամէն տեղի համար:

Իցի՛ւ թէ համայն մարդկութիւնը գիտակցութեան գար ու Աստուծոյ սա պահանջին առջեւ մաքրուէր ու սրբուէր: Իցի՛ւ թէ Հայութիւնը շուտ շարժէր իր վրայ դրուած այս պահանջին առջեւ և ըլլար սուրբ Հայութիւն մը: Ու իցի՛ւ թէ Հայ-Աւետարանականութիւնը մէկդի թողուր իր ազդեցութիւնները, ու ըլլար սրբագործուած ժողովուրդ մը:

Ահա, խնայէ՛ն հոսող փրկարար արիւնը որով լուացուեցան անհամար սուրբեր:

Ուրեմն, օ՛ն դէպի իջ:

Ռոտտոթօ

Ս. Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱՆՅԵԱԼ ՏԱՐՈՒԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անցեալ 1911 տարուան մարդասիրական արձանագրութիւնները բաւական երկար և ուշադրաւ էին: Ամերիկեան քաղաքացիներ միայն 252,000,000 տօլար(*) տուած են մարդասիրական նպատակներու համար: Կային նաեւ ուրիշ շատ մը նուիրատուութիւններ որոնց մասին հրապարակային արձանագրութիւններ չեղան: Այդ նուիրատուութեան շարքին մէջ առաջին տեղը կը բռնէր կրօնական նպատակներու համար տրուած՝ որ էր 100,000,000 տօլար: 40,000,000 հաւաքուած էր ներքին առաքելութեանց համար, 11,000,000 արտաքին միսիոնարութեանց համար: Հոռմէական Կաթոլիկներ 13,000,000 տօլար կրօնական-բարեսիրական գործերու և թեմական դպրոցներու համար: Կրօնական նպատակներու համար տրուած նուիրատուութիւնները մեծ մասամբ մասնաւոր դատակարգէ մը էին: Կրթական նպատակներու համար տրուեցաւ 32,000,000 տօլար: Այս գումարին զրեթէ կէսը էնտրու Քառնէկի տուաւ Տարուան մարդասէրներու շարքին մէջ ամէնէն մեծագումար նուէրը տուող միակ անձն էր ան,

(*) Մեր ընթերցողները գիւրաւ կրնան տօլարը ոսկիի վերածել գիտնալով թէ 11 տօլարը 2 ու կէս Օսմ. ոսկիի հաւասար է:

Ծ. Խ.

որուն տուածներուն գումարն է 43,000,000 տու-
լար: Մէկ նուիրատուութիւնով ան 25,000,000
տուլար տուաւ Քարնէկի Ընկերութեան, որ այդ
գումարին հասոյթը՝ պիտի յատկացնէ կրթական
նպատակներու: Տարուան մարդասէրներու շարքին
մէջ երկրորդ տեղը կը զբաւէ Տր. Սամուէլ Պալլա,
Լոզ Անճէլըսի բժիշկ մը: Ան Աւստրիացի ազ-
նուական ընտանիքի մը անդամն է, և Պրէսլաւի
մէջ մեծ կալուածներու ժառանգորդ: Բայց ան Ա-
մերիկեան բարի քաղաքացի մը եղած է ու իր
նուիրատուութիւնները կը յատկացնէ հիւանդա-
նոցներ, անկարներու և աղքատներու յատուկ
քաղաքացեական պատասխարներ և ծերանոց-
ներ հաստատելու: Տարուան ամէնէն անձնուէր
նուիրատուն է կը կարծուի Տր. Տ. Ք. Փիլըքսընս,
որ բոլոր ունեցածը տուած է՝ բնակարանն ալ մէջը
ըլլալով: Ան իր ծննդեան Գլրդ տարեդարձը տօնեց՝
իր հարստութեան մնացորդը, 300,000 տուլարի
չափ գումար մը, բաժնելով քանի մը պզտիկ գո-
լէճներու: Հէլէն Կուլտի անունը չերեւար ներկայ
տարուան մեծագումար նուիրատուներուն շարքին
մէջ, բայց այնպէս կը կարծուի որ ան այս տարի
այս երկրին ուրիշ որեւէ նուիրատուէն աւելի
տուած է անհատական-բարեգործական նպատակ-
ներու համար: Ան կարելի եղածին չափ կը խու-
սափի իր նուիրատուութիւնները հրապարակել:
Միաց. Նահանգները հարստութիւն դիզելու, ինչ-
պէս նաեւ մարդասիրական մեծագումար նուիրա-
տուութիւններու գործին մէջ աշխարհիս վրայ ա-
ռաջնակարգ դիրք կը զբաւեն:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԻՍ ՏԵԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Փըրսէլ Լոս-Էլ)

(Շար. Դաւիթ Բիւէն և Վերջ)

Նոսալը Վերսի-Բիւն

Երկրիս մակերեւոյթի ջերմութիւնը չկրնար
դճալիօրէն աւելնալ անոր զանգուածին դուրսի մա-
սին ներքին մասին վրայ ճնշումովն ու կծկումով-
ն: Կծկումը վերջնալու վրայ է գործնականապէս
բաց ի այն կծկումէն որ երկրիս մնացորդ ջերմու-
թեան արտածաւալումէն ետքը տեղի պիտի ունե-
նայ: Այսպէս բովանդակուած ջերմութեան տեսա-
կէտով երկիրը հիմա շահելու վրայ չէ՝ այլ կորսն-
ցընելու վրայ: Այսպիսի չփոխարինուած արտածա-
ւալումով մը՝ անանկութիւնը ժամանակի խնդիր
մըն է լոկ, երբ նկատի առնուի ջերմութեան աղ-
բիւրը: Երբ այս պատահի՝ երկիրը իրեն ամբողջ
ուրիշ փոփոխութեան մը անընդունակ պիտի ըլ-

լայ: Կեանքի ընթացքը վերջացուցած պիտի ըլլայ,
և իբրեւ մոլորակ պիտի մեռնի, բաց ի անոր մէկ
մասէն, մակերեւոյթէն:

Անոր մակերեւոյթին մասին խօսիլը այս ու-
սումնասիրութեան մէջ ուրիշ կէտի մը կը բերէ
մեզ: Երբ մարդիկ երկրիս տեւողութեան մասին
հարցնեն՝ յաճախ անոնց միտքին մէջ գտնուածը
երկրիս վրայ կեանքի տեւողութիւնն է: Բայց այս
հարցումը քանի մը կարեւոր տեսակէտներով միւ-
սէն կը տարբերի և այդ՝ քանի մը պատճառներով,
զորոնք պիտի տեսնենք քիչ մը ետքը: Բայց այս
երկու խնդիրները հասարակաց կէտ մը ունին: Այս
երկու տեսակէտներով ալ տեւողութիւնը որոշ-
ուած ու սահմանուած է ջերմութիւնով:

Որովհետեւ երկրիս վրայի արարածներուն
կեանքն ալ կախեալ է ջերմութենէն, ինչպէս մայր
մոլորակին տիեզերական կեանքը: Իրապէս, այդ
կեանքը մասնաւոր կերպով կանոնաւորուած է
ջերմութեան աստիճանով: Թէ՛ բոյսերու, թէ՛ կեն-
դանիներու կեանքի հիմը կազմող հիւթը, զոր
նախահիւթ կ'անուանեն, կրնայ գոյ ըլլալ ջերմու-
թեան որոշ սահմաններու միջեւ: Որովհետեւ կըր-
նայ մնալ ջերմութեան այն աստիճանին մէջ, ուր
ջուրը հեղուկ է: որովհետեւ անոր շինութեան ու
աճումին մէջ ջուրը կարեւոր մաս մըն է: Այսպէս
ան սահմանուած է Սանթիկրատի զրոյէ մինչեւ
100 աստիճանին մէջ: Երկրիս մակերեւոյթին ջեր-
մութեան աստիճանը մինչեւ որ 100 աստիճանի չի-
ջա՝ կեանքը կարելի չեղաւ անոր վրայ: Նոյնպէս
ալ երբ մինչեւ վերջին սահմանը մնայուն կերպով
պաղի, այսինքն տեսական կերպով զրօ և աւելի
վար ըլլայ, այն ատեն ալ կեանքը կարելի պիտի չըլ-
լայ երկրիս վրայ:

Հետեւաբար, մինչ այս մոլորակին վրայ կեան-
քի սկզբնաւորութիւնները երկրիս վիճակին հետ
կապակցեալ են, այդ կեանքին վերջաւորութիւնը
այդպէս չէ ստիպողաբար: Թէեւ երկիրը իսկ իր
գործողութիւնով կեանքը երկար ատեն չկրնար
պահլ իր ծոցին մէջ, բայց դեռ ուրիշ աղբիւր մը
կայ, որմէ կանոնաւոր ու վստահելի հասոյթ մը ու-
նի ջերմութեան: Այդ աղբիւրը արեւն է: Հետե-
ւաբար երկիրը իր գոյութիւնը արեւին կը պարտի
այս տեսակէտով, և որեւէ փոփոխութիւն որ լը
պատահի այդ լուսաւորին մէջ՝ իր անխուսափելի
ազդեցութիւնը պիտի ունենայ երկրի վրայ: Հե-
տեւաբար ներկայ կեանքը արեւին կեանքով սահ-
մանաւորուած է:

Օրէ Խնդրեւ

Թէեւ մեր երկիրը ինչ ալ ըլլայ արեւէն աւելի

կեանք չկրնար ունենալ, բայց շատ հաւանական է որ անոր չափ ալ կեանք չունենայ: Կեանքը միայն արեւէն կախեալ չէ, այլ նաեւ կախում ունի օդէն: Երբ օդը սպառի, կեանքն ալ պիտի սպառի: Հիմա երկրիս օդը յամրօրէն բայց վստահաբար անջրպետին մէջ կ'արտածաւալի: Եթէ արեւին մարեւէն առաջ ընդհատվին սպառի՝ երկրիս մակերեսային զոյգ գոտիները կեանքը պիտի սպառի մինչ արեւը վրայ գոտեւող կեանքը պիտի սպառի մինչ արեւը պիտի փայլի դեռ: Այս երկու գործողութիւններն ալ — օդին արտածաւալումը և արեւին ջերմութեան նուազիլը — երկար ժամանակամիջոցներ պիտի տեսնեն, բայց այս երկուքէն դանդաղագոյնը երկրորդ գործողութիւնն է: Այս կերպով կրնանք ալ կրնալ թէ երկրիս ամէնէն վերջին բնակիչները աւելի օդի պակասութենէն պիտի մեռնին քան թէ ջերմութեան նուազութենէն:

Բայց այս չվերջացներ շարքը պատճառներու որոնցմով երկիրը վերջ մը պիտի ունենայ: Մեր մոլորակն ալ կրնայ մատնուիլ այն դժուարին կացութեան, որուն մէջ ինկած են Փայլածուն և Լուսաբերը: Կրնայ երկրիս ալ անոնց պէս ստիպուիլ մշտապէս նոյն երեսը դարձնել արեւին: Այս դժպատեհ վիճակը վերջապէս պիտի վիճակի երկրիս ալ: Եւ այս վիճակին կեանքի վրայ ունեցած ազդեցութիւնը ահաւոր պիտի ըլլայ:

Թէեւ վերջնական մարումը երկրիս որոշ վերջնական ճակատագիրն է, և անոր մէկէ աւելի հաւանական պատճառներ կրնան նախադուշակուիլ, բայց այս դէպքին պատահելիք ժամանակը նախագուշակել մեր կարողութեան սահմանէն դուրս կ'իյնայ: Ճիշդ այն պատճառները, որոնք այդ արդիւնքները յառաջ պիտի բերեն, մեզի անկարելի կ'ընեն այդ մասին բան մը ըսել: Մենք մինչեւ իսկ անցեալի երկարամեակեան դարաշրջաններուն տեւողութիւնը չիտակ չենք գիտեր: Թէեւ երկրաբանները երբեմն մօտաւոր ծանօթութեամբ մը կը խօսին միլիոնաւոր տարիներու մասին իրեն տեսնելով: Այս կամ այն չրջանին, բայց միեւնոյն ատեն իրենք ալ լիապէս գիտակից են թէ այսպիսի հաշիւներ տարտամ կարծիքներն միայն: Բայց նորէն ալ այս դարաշրջաններուն թէ՛ սկզբնաւորութեան թէ՛ ալ վերջաւորութեան արձանագրութիւնները ունինք: Բայց ո՞րչափ աւելի զաղանիքներով չըջապատուած պէտք է ըլլան այդ ապագայ դարաշրջանները:

Այսպէս մեր աշխարհին տեսականութեան խնդիրը անմասն չէ մասնաւոր մարդու մը կեանքին տեւողութեան ակնկալութեան: Կարգ մը՝ որուն ոչ մէկ ըսիչ պիտի կրնար բացարձակ պատասխան մը

տալ: Մենք մոլորակներու կեանքը ուսումնասիրելով գիտենք թէ մեր երկիրը արդէն իր միջին տարիքին հասած է: Գիտենք նաեւ մէկ քանին այն պատճառներէն, որոնք վերջ պիտի տան անոր կեանքին: Բայց ինչպէս՝ որ մարդկային կեանքը կրնայ մէկէ աւելի ախտերով վերջանալ, և ինչպէս որ այդ ախտերը երկար կամ կարճ կրնան տեսնել, գործին բերումին համեմատ, այսպէս ալ մեր երկրին մասին կարելի չէ ըսել թէ այս քանի մը պատճառներէն ո՞ր մէկով վերջաւորութիւն պիտի գրանէ կեանքը անոր մակերեսային վրայ:

Այսպէս նաեւ ու ալ աւելի անկարող ենք յայտնել տարիներու այն ժամանակամիջոցը, որուն տեւողութեան ընթացքին երկիրը պիտի կրնայ դեռ դիմանալ: Թէ ան այնչափ պիտի ապրի որ մեր յաջորդները մեզ պիտի նկատեն իրեն հետաւոր դարերու առաւօտին մէջ ապրածներ՝ այդ ամէն տարակոյսի հաւանականութենէն վեր է:

Բայց մինչեւ իսկ անոնք անկարող պիտի ըլլան նախադուշակելու այն վայրկեանը որուն մէջ վերջին արարածը ապրելէ պիտի դադրի: Ինչպէս որ երբ մարելու վրայ եղող մօմ մը դիտենք, վերջին դողով նշուելով իրեն անակնկալ յանկարծ կը պլպլայ, ճիշդ այդպէս պիտի ըլլայ երբ մեր երկիրն ալ կը մարի: Վերջաւորութիւնը կամ վախճանը միշտ յետաձգելի պիտի երեւայ, մինչեւ որ օր մը Բնութիւնը ինքը ալ չյետաձգէ այդ վախճանը:

ՔՈՒ ՄԵՂՔԵՐԴ ՔԵԶԻ ՆԵՐՈՒԱԾ ԵՆ

(Բաճ Գնոր)

Բ.

Երկու օրեր անցան առանց լուր մը առնելու իր բարեկամէն, և Ամրամ աւելի հետաքրքրութեամբ կը սպասէր Նազովրեցի Մարգարէին մասին անոր տալիք տեղեկութեան: Անոր համար շատ մեծ էր, բայց իւրաքանչիւր բերնի մէջ տարբեր էր: Ոմանք կ'ըսէին թէ բարի մարդ մըն էր, իսկ ուրիշներ՝ թէ հայհոյիչ մըն էր: Ըսողներ կային թէ ան խաբեայ մըն էր, ըսողներ ալ թէ մեծ Մարգարէ մըն էր: Շատոնց խոստացուած Մարգարէն է ըսողներ կային անոր մասին: Ըսողներ ալ կային թէ ան սուտ Մեսիա էր: Ոմանց համար ան Աստուծոյ Մեծ Զօրութիւնն էր, իսկ ուրիշներու համար՝ Սատանային գործակիցը: Բայց ամէնն ալ կը համաձայնէին թէ ան զարմանալի մարդ մըն էր, թէ իշխաններն ու քահանաները կ'առէին զայն, և ասոնց համար Ամրամ կարօտով կը սպասէր իր բարեկամին վերադարձին:

Երբորդ օրը իր բարեկամը Յովնաթան վերա-

դարձաւ, և երբ Ամրամ անոր երեսը նայեցաւ՝ զարմացաւ, որովհետեւ նոր բան մը կար անոր դէմքին վրայ: Անոր դէմքը առաջուանին չափ քաղցր ու զբաւելիչ էր թէեւ՝ բայց նորէն ալ փոփոխութիւն մը կար, փոխուած՝ ինչպէս գորշ դաշտի տեսարան մը կը փոխուի երբ արեւը ցոլայ անոր վրայ:

«Աստուծոյ խաղաղութիւնը քու վրայ ըլլայ, եղբայրս»:

«Շուտ ըրէ, ինծի հետ եկուր. վայրկեանները կ'անցնին և ընելիք շատ բան կայ»:

«Բայց ո՞ր երթանք, եղբայր, ի՞նչ է եղած. ինչո՞ւ կը դողաս»:

«Ոչ, մոռցած եմ. քեզի պատմել պէտք եմ. բայց կարգով պատմելը դժուար բան է: Մէկ խօսքով հիմնաւի է, ու անբացատրելի: Անտարակոյս Աստուած այցելած է իր ժողովուրդը: Անտարակոյս Իսրայէլի Լոյսը եկած է»:

«Ի՞նչ է այս յուզումդ, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, խենդ ես»:

«Այո, իրաւ է, խենդ եմ, հիացումէս ու խնդութենէս խենդ եղած եմ: Հոգիիս մէջ յոյս մը կը բռնկի թէ իմ և քու բարեկամը, Պէնո, դեռ կըրնայ ապրիլ ու առողջանալ»:

«Այս ի՞նչ յիմարութիւն է. ի՞նչ պոռչտուք է այս: Եղբայրս, աղէկ բան չէ այս»:

«Մտիկ ըրէ, եղբայր, անհամբեր մի ըլլար. կըրնայ չափ պատմեմ քեզի»:

«Գիտես թէ երեք օր առաջ Կալիառնաում գացի գործի համար, և քաղաք մտած ատենս ճիշտ ճամբուս վրայ բաղժութիւն մը խոնուած էր շուկայի հրապարակին վրայ, ու մտիկ կ'ընէին այնպիսի ուշադրութեամբ մը զոր մարդ կարեւոր և մեծ լուրերու միայն կ'ընծայէ: Եւ երբ խոնուած բաղժութեան նայեցայ՝ անոնց դէմքերուն վրայ կը զարմանայի մինչեւ որ անոր ձայնին հասած տեղը եկայ. — այն ատեն ունկնդիրներու վրայ զարմանալը մոռցայ ու ա՛լ աւելի զարմացայ անոր խօսքերուն վրայ»:

«Ի՞նչ խօսքեր կը խօսէր ան»:

«Այնպիսի խօսքեր որոնց պէս ոչ մէկ մարդարէ կամ ուրբի խօսած է — զարմանալի կերպով իմաստուն . . . »:

«Ահ, ես չեմ սիրեր այդ վարպետ վիճարանութիւնները, օրէնքին այդ խորունկ բաները աւելի . . . »:

«Ոչ անոնք այնպիսի խօսքեր էին զորոնք մասնակներ իսկ կրնային հասկնալ: Շատ հիացումէս այդ խօսքերը չեմ կրնար յիշել. Որովհետեւ ան

Մովսէսի վարդապետութիւնները չէր սորվեցներ, այլ՝ իր վարդապետութիւնները: Օրէնքի վրայ վիճարանութիւններ չընէր, այլ սիրոյ, խաղաղութեան և խնդութեան վրայ կը խօսի, երկինքի Թագաւորութեան դալը կը յայտարարէ, բոլոր ունկնդիրները ապաշխարելու և իրեն հետեւելու կը հրաւիրէ»:

«Երբեք. հօրս ոսկորներուն վրայ կ'երդնում թէ ուրբիները չիտակ են երբ կ'ըսեն թէ կը հայհոյէ ան: Ո՞վ է այս որ ինքզինքը Մովսէսէն ալ վեր կը դասէ»:

«Աստուած թողութիւն չնորհէ քեզի. եթէ դուն ալ մտիկ ընես անոր՝ զարմանալէ և անոր հետեւելէ զատ բան մը չես կրնար ընել: Մինակ անոր խօսքերը չեն, այլ անոր ձայնը և ձեւերն ալ զարմանալի կերպով զբաւելիչ են: Ան թագաւորի մը պէս, ոչ, հօր մը պէս, այո, եղբօր մը պէս, վերջապէս, չեմ գիտեր ի՞նչպէս կը խօսի ժողովուրդին, և անոնց սիրտերը կը հալին իրենց մէջ»:

«Բայց . . . »:

«Ոչ, մտիկ ըրէ, եղբայրս, զիս մի կեցներ: Ձեմ գիտեր թէ ո՛րչափ կեցայ ու մտիկ ըրի անոր: Անոր խօսքերը քաղցր երաժշտութեան մը պէս կու գային իմ ազնիւյիս, և ես ուրախութենէս կու լաւի. բայց նորէն ալ սիրտիս մէջ կը միտւէին անոնք, այնպէս որ կու լալի ու կ'ըսէի՝ սիրտիս մէջէն, Աստուած, ողորմէ ինծի մեղաւորիս: Նոյն պահուն զինքը լուութեամբ մտիկ ընող ժողովուրդին մէջէն ու իմ կեցած տեղէս ձայն մը բարձրացաւ, «Յիսուս, Որդի Դաւթի, ողորմէ ինծի»:

«Կոյր մուրացկան մըն էր այդ աղաղակողը, աղտոտ ու թըռուտ: Շուրջի մարդիկը կոշտ կերպով յանդիմանեցին զայն և հրամայեցին որ լռէ, բայց ան ա՛լ աւելի կ'աղաղակէր ու կը պոռար, մինչեւ որ ունկնդիրները ա՛լ սալնալ սկսան որ այդպիսի աղտոտ մուրիկ մը Մարգարէին ուսուցումները կը խանդարէր, և փոխանակ այն յանդիմանութեան զոր կը սպասէի՝ լուութիւն մը տիրեց և ձայն մը որ հրեշտակներու երաժշտութենէն աւելի քաղցր էր, ըսաւ, 'Ո՞վ է որ զիս կը կանչէ, զանիկա ինծի բերէ՞ք': Անմիջապէս բռնեցի մուրիկին թեւէն և ժողովուրդին մէջէն Մարգարէին քով առաջնորդեցի զայն, ես ինքս մուրիկէն աւելի դողալով»:

«Եւ Մարգարէն. արդեօք դու թի ու համակրանքի խօսքեր խօսեցաւ»:

«Ոչ. ան . . . անոր . . . աչքերը . . . բացաւ . . . »:

«Աչքերը բացաւ . . . աւա՛ղ, եղբայրս, դուն խենդեցեր ես»:

«Մտիկ ըրէ, որովհետեւ այս ականջներովս լսեցի անոր խօսքերը, այս աչքերովս տեսայ անոր հպուստը: Այսպէս խօսեցաւ, 'Բացուէ՛' Այն կոյր աչքին դպաւ: Կոյր մօտրիկը աչքերը բացաւ, Մարգարէին երեսը նայեցաւ, յետոյ դետինը ինկաւ ու անոր ոտքերը փարեցաւ, այո, ես ալ փարեցայ անոր ոտքերուն: արցունքներովս թրջելով զանոնք, մինչ բազմութիւնը ձեռքերնին շարժելով, աղաղակներով, արցունքներով ու հեծկտուկներով զԱստուած կը փառաւորէին: Անոր ձեռքն էր որ զիս վերցուց և ինծի — այո ինծի — խօսեցաւ ու ըստ, 'Մի վախճար ասկէ աւելի մեծ բաներ պիտի տեսնես.' ու ինծի այնպէս մը ժպտեցաւ որ անոր համար հոգիս ալու պատրաստ էր: Այո, հաճօք մը պիտի ըլլար անոր համար մեռնիլ:»

«Աստուած Արքանամու, դեռ ի՞նչ կայ նայինք, վերջը:»

Վերջը. ահ, վերջը Պէնոյի մասին խորհեցայ, որովհետեւ եղբայր, շատ անգթութիւն մը պիտի ըլլար որ ան իր հիւանդութեան տառապալից անկողնին մէջ պառկէր առանց բան մը գիտնալու մեծ Մարգարէին և անոր զօրութեան մասին: Իմ բարեկամիս քով փութացի:»

«Եւ Պէնօ:»

«Պէնօ չէր ներքեր որ բառ մը խօսէի այդ Բժշկոյին մասին: Գիտէք որ այն Բժշկոյններէ շատ տառապած էր. և շատ ալ սուղ զինով, որովհետեւ այդ Բժշկոյնները աղքատ են ու ինքն ալ կարօտ անոնց: Դիչեր մը և ցորեկ մը նորէն ու նորէն աշխատեցայ զայն համոզելու համար: Վերջապէս, անէծքներ կարգաց իմ վրաս և անոր մասին բառ մը իսկ լսել չուզեց: Այն ատեն ստիպուեցայ զայն ձգել:»

«Զայն ձգել. ու ան չգիտեր. . .»

«Ոչ, ինծի մի գայրանար: Դուք ես ամէն բան պատմած էի անոր մօրը, խօսած էի նաեւ կոյրին պատմութիւնը: Այն պատմութիւնը ինքն ալ լսեց ու զիս քովը կանչեց ու ինծի հասկնալ ուզեց Մարգարէին մասին:»

«Եւ յետոյ:»

«Ու հիմա քեզի եկայ, Ամրամ, դուն ալ անոր բարեկամն ես: Ի՞նչ կ'ըսես: Ան շատ աղաքացած է, ա'լ բոլորովին ուժասպառած է: Դուն զօրաւոր և հուժկու մարդ մըն ես. . .»

«Այո, ես զօրաւոր եմ. Աստուած գիտէ թէ սիրով յանձնառու պիտի ըլլայի զայն թեւերուս մէջ դրկելու և տանելու, եթէ կարենար զիմանալ:»

«Միտանարար, եղբայր, ես ալ բաւական զօրաւոր եմ:»

«Դուն. ոչ, եղբայր, փափաքդ մարմնէդ աւելի զօրաւոր է: Օգնութեան պէտք ունինք. ո՞վ կայ մեզի օգնելու յարմար: Տես, հոն է Յակոբ, Յովսէփին որդին: Թէեւ անոր աղուեսի դէմքը չեմ սիրեր, բայց ան ալ զօրաւոր է, եթէ ուզէ իր ձիթենիները և այդին քիչ ժամանակուան մը համար ձգել ու մեզի ընկերանալ:»

«Այո, ան ալ ատենօք Պէնոյի բարեկամն էր:»

«Բայց մեզի պէս, — ամօթ մեզի — ան ալ լքած է զայն: Իրաւ, հիւանդին բարեկամները ամառուան ձիւնի կը նմանին:»

«Անոր ալ դիմենք. չեմ կարծեր որ մերժէ մեզ:»

Անոնք Յակոբը գտան իր այգիին մէջ, ու այնչափ զբաղած, որ հաղիւ կրցաւ զանոնք բարեկալ:

«Տէրը օրհնէ քեզ, Յակոբ, Յովսէփի որդի, և խաղաղութիւն տայ քեզի: Արեւը բաւական տաք կ'ընէ քու այս բլրակոյլի այգիիդ մէջ, ըստ ան:»

«Այո, իսկապէս տաք, այնպէս որ այս որթատունկերը արագ կ'աճին ու ես պէտք եղած մշակուած չեմ կրնար ընել անոնց: Անոր համար գիշեր ցորեկ կ'աշխատիմ, կ'երակուրի ժամանակս իսկ կու տամ, եթէ ոչ բոլոր տարուան աշխատութիւնս պարապի պիտի երթայ:»

«Պիտի համարձակէինք քու օգնութիւնդ խնդրել. . .»

«Օգնութիւնս. ոչ, դուք ինծի օգնեցէք ու ես օրհնէք պիտի կարգամ ձեզի. բայց ինծմէ օգնութիւն մի սպասէք: Չէք տեսներ սա որթատունկերուն վիճակը:»

«Բարեկամս, մի բարկանաք, հիւանդ բարեկամի մը համար է որ կը դիմենք քու օգնութեանդ:»

«Հիմա, յանուն սուրբ ուխտին, որ բարեկամը ինծմէ աւելի հիւանդ կրնայ ըլլալ, ինծմէ, որ այս այգիի գործը ունիմ անջեւս գիշեր ցորեկ, և ուտելու և քնանալու իսկ միջոց չունիմ:»

«Այս քանի մը բռնութեամբ դոնէ օգնեմ քեզի. քիչ մը վարժութիւն ունիմ այս գործին մէջ, ըստ Ամրամ:»

«Էհ, վարժութիւն ունիս, ինչպէս բոլոր դիւղը գիտէ, այգիի գործէ աղէկ կը հասկնաս. մեծ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունիմ քու աջակցութիւնդ:»

«Յովնաթան, քու Մարգարէիդ մասին պատմէ անոր. Աղէկ պատմութիւն մը ճամբան կը կիսէ:»
(Ծարաւակել)

ՅՈՒՌԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԻՆՉ Է ՔՐԻՍՏՈՆԵՆԻԹԻՆԸ

Բ.

Կալ ի Բրիտանիան

(Ծար ի 6-է և 4-է)

Ճշմարիտ հաւատացեալի մը սիրտին միտումները, կամքին ուղղութիւնները, խորհուրդներուն

առարկան, երեւակայութեան խաղը, կեանքի մտա-
ծու մտերն ու զայն շարժող զօրութիւնը միակ
բարձրագոյն լեցունութիւն մը ունին, — Գրիստոս:
Գրիստոս ահիւր ահիւ Բանի Բեջ, այս է նշանաբանը
այն մարդուն՝ որ Գրիստոսը կ'ապրի, որ Յիսուս
Գրիստոսի «ծառայ» եղած է: Իր հին տէրը — անձ-
նական եսը — միանգամ ընդ միշտ ու հիմնապէս
գահնկէջ եղած է. այլ եւս Գրիստոս ունի իր գա-
հը անոր սիրտին մէջ: ան խօսքով, կեանքով ու
ու նկարագրով կը վկայէ, — Գրիստոս կ'ապրի իմ
մէջ, ես ալ Գրիստոսի մէջ:

Երբ կ'ըսենք Եսը դահճնկէց կ'ըլլայ՝ ատով երբեք ըսել չենք ուղեր թէ ազատ անհատականութիւնը կը դադրի. ոչ երբեք. իրողութիւնը՝ ատոր ճիշդ հակադարձն է. ճշմարիտ Աստուածահաճոյ անհատականութիւնը ատով կը վերահաստատուի. միայն ստորին եսը, մարմինը որուն մէջ բարի բան մը չի բնակիր, դահճնկէց կ'ըլլայ ու կը խաչուի Աստուծայ պատկերովը ստեղծուած մարդկային ազատ անհատականութիւնը ինքզինքին համար ապրելովը, մեղքին ծառայութիւնովը կործանուած, առաթուր եղած ու իր փառքէն մերկացած է, ինչ որ մարդուն անկման պատմութիւնը որոշապէս կը ցուցնէ։ Սրբացումի բոլոր վարդապետութիւններն ու ձգտումները, որոնք Աստուծմէ ազատ ստեղծուած ու ազատութեան կանչուած մարդուն ազատ անհատականութիւնը կը վտանգեն ու կը կործանեն՝ յայտնի կը ցուցնեն թէ իրենց էութեամբը հեթանոսական են։ Վանականի յատուկ ճգնումներ, օրէնքի ստիպումին տակ եղած անճանական ճնշումներն ու հրաժարումները, ու ամէն տեսակ անբնական արուեստակութիւնները՝ Քրիստոնէութեան ու ճշմարիտ հաւատքի կեանքին հետ երբեք գործ չունին. ընդհակառակն անոնք ամենավտանգաւոր թշնամիներն են Քրիստոնէութեան... Ուր որ Աստուծոյ մարդուն հետ կեանքի յարաբերութիւններ կը հաստատէ, հոն մարդկային անհատականութեան ազատութիւնը ո'չ թէ կը վտանգուի՝ այլ կը վերահաստատուի. հոն ամէն ինչ ազատակամօրէն յառաջ կ'երթայ, ու Աստուծոյ Հոգիին ներգործութեանը նեղեւ կ'իյնայ։ Հոն չկայ պարտադրութիւն, այլ միայն սուրբ ստիպում մը. — «Քրիստոսի սէրը մեզ կը ստիպէ»։ «Իմ լուծս քաղցր է, ու իմ բռնս թեթեւ. (Անոր պատուիրանքները ծանր բան չեն)»։ Հոն չկայ օրէնքի պարտաւորութիւն, չկայ հրամայական «Ըրէ՛ն» ու «Մի ընե՛ր»ը, այլ մեղմ ու ներքին թելադրութիւն մը, քաղցր յորդորանք մը, բարեկամական զգուշացում մը, ու մեղքի մէջ ինչպէս պարագային ալ սիրտի ու խիղճի մեծ վրդովմունք մը։

Իցի՛ն թէ բոլոր մարդիկ գիտնային թէ ի՛նչ կը նշանակէր ճշմարիտ Բրիստոնէեցեթիւնը, Բրիստոնէեաներուս ամենամեծ ուրախութիւնը ու ամենաբարձր կոչումը այս աշխարհիս մէջ ըլլալու է մեր վկայութեամբ ու մեր կենսով ցուցնել թէ ի՛նչ է Բրիստոնէեցեթիւնը, և ո՛վ է Բրիստոս. ճանչնել աշխարհի ան մարդասէր, օգնող, սիրալիր, շնորհատու ու ազնիւ Տէրը, զոր կ'ապրինք, և որը մեր մէջ կ'ապրի, ու մեր կեանքը կը լեցնէ, ու զայն ապրելու արժանի ու յարմար կ'ընէ: Իր շրթունքները արտասանեցին այս մեծ խօսքը, — «Աս է յաւիտեական կեանքը, որ ճանչան քեզ միմիայն ճշմարիտ Աստուածդ, և Յիսուս Բրիստոսը՝ որն որ դուն խրկեցիր» Յովհ. Ժէ. 3: Բրիստոս կը ցուցնէ մեզ Հայրը, մենք ալ կոչում ունինք Բրիստոսը աշխարհի ցուցնել. ու որչափ որ մեր այս բարձր կոչումին քաղցր ու միեւնոյն ժամանակ դժուար պատասխանատուութեան գիտակցութեամբը ապրինք՝ այնչափ աւելի վերահասու պիտի ըլլանք մեր անկատարութեանը, մեր յանցանքներուն ու թերութիւններուն, ու այնչափ աւելի ջանադիր պիտի ըլլանք Աստուծոյ զօրութեամբն ու շնորհովը անհնալու կեանք մը՝ որ Բրիստոսը արտացոլացնէ իր մէջէն. ու ճիշտ այսպիսի կեանքի մը տիրացումէն կախեալ է մեր խաղաղութիւնը, մեր պարծանքն ու մեր յոյսը:

Ինչո՞վ սկսաւ առաքեալներու Բրիստոնէտու թիւնը, ու ինչո՞վ կը սկսի ան այսօր. — Աստուծոյ Հոգիովը սիրտին մէջ ծնած հաւատքով, ու բերնով արտասանուած դաւանութեամբ: Վկան զի սրտով կը հաւատայ մէկը արդարանալու, ու բերնով կը լսոստովանի իրկութեւնս՝ «Դուն ես Բրիստոս, կենդանի Աստուծոյ Որդին»: Հաւատքի այդ առաքելական դաւանութեան, Բրիստոս Յիսուսով Աստուծոյ հիմնական ճանաչողութեան աճումը ու խորունկնալը Առաքեալներու քովն ալ իրենց դաւանութեան ու վկայութեան զօրութիւնը ու պտուղը աւելցուց. ու աս շատ բնական է: Ոչինչ կայ այնքան Ասուածային-բնական՝ որքան դաւանութիւն ու հաւատքի կեանքը. ասոր ապացոյց են հաւատքի բոլոր հերոսներու ու մարտիրոսներու կեանքերը, Աբելէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը: Սակայն ուր որ անկեղծութեան տեղ արուեստակութիւն կը տիրէ, բնականին տեղ՝ ձեւականութիւն, ու ազատականութեան տեղ՝ ստիպում, հոն չկայ առողջ, Աստուծոյ Հոգիէն յառաջ եկած հաւատքի կեանք մը: Մարդկային արուեստը մասնակի մղում մը միայն կու տայ, սակայն չկըրնար Աստուածային զօրութիւն ծնցնել ու ներքին

կենսունակ գործողութիւն մը ստեղծել մարդուն մէջ, Մարդուն գործն ու ջանքերը եթէ իրենց մէջ չունենան ճշմարիտ հաւատքի տարրը, անոնք Քրիստոնէական կեանքի առողջ աճումին ամենամեծ թշնամիները կը դառնան: Յիշելու ենք թէ երկու տեսակ հաւատքներ կան. — Մէկը մեռած, անպտուղ հաւատքը, որ դեւերուն հաւատքն է. և միւսը կենդանի ու կենսագործող հաւատքը՝ որ մեր հաւատքն ըլլալու է: Եթէ կայ մէկը որ կը հաւատայ Յիսուսի՝ Դոյն իբրեւ մարդկային մեծ հերոսի մը ու ճշմարտութեան մարտիրոսի մը՝ չունի կենսունակ հաւատք մը. այդպիսի մէկը կրնայ մինչեւ մոլեռանդութեան ամենողոքեղութիւն մը ունենալ, բայց ո՛չ երբեք կենդանի հաւատքին ոյժովը փշրուած, հալուած ու փոխուած սիրտ մը ու կեանք մը:

Արդ, ո՞րն է այն միջոցը որ մեր ակնարկած կենդանի հաւատքին ծնունդ պիտի տայ. — խաչմահուան: Հոն՝ ուր չկայ այս քարոզութիւնը, հոն՝ ուր ամպիոններէն բարոյադիտութիւն միայն կը տեղան ունկնդիրներու գլխին, հոն՝ ուր քարոզիչը Քրիստոսէ աւելի ինքզինքն է որ կը ցուցադրէ ու իր պերճախօսութիւնը, հոն՝ կարելի չէ որ Քրիստոս Յիսուսով եղած Աստուծոյ սիրոյ պատգամը — խաչին քարոզութիւնը — փշրէ, հալէ, ու վերանորոգէ սիրտերը, ինքնայայտէ թէ աշխարհի զուարճութեան թոյնովը թմրած, ու մեղքին ազդեցութեան ներքեւ կարծրացած սիրտ մը ո՛չ թէ Սոկրատեան բարոյախօսութեամբ, ո՛չ թէ Դեմոսթենէսեան ճարտասանութեամբ (հոգ չէ որքան բարձր ալ ըլլան անոնք) այլ «խաչին քարոզութեան» մոլործովը միայն պիտի փշրուի: Անով միայն կարելի կ'ըլլայ մեղաւորին ներկայացնել Քրիստոսը իբրեւ իր մեղքերուն համար մեռնող ու զինքը արդարացնելու համար յարութիւն առնող միակ Փրկիչը ու ճշմարիտ Տէրը, որուն հաւատալով նոր արարած մը պիտի ըլլայ ինքը ու խոյս պիտի տան իր մէջէն ինչ որ չար, ինչ որ ստորին, ու ինչ որ անասնական են: Ներքին արմատական փոփոխութիւն մըն է աս, որ տեղի կ'ունենայ ո՛չ թէ ինքնիրմէն, ո՛չ թէ մարդուն ջանքերովը, ոչ թէ մարդուն կամքովը, այլ Աստուծոյ շնորհով. զի «Ամէն բան Աստուծոյն է, որ մեզ իրեն հետ հաշտեցողց Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով, ու տուաւ մեզի հաշտութեան պաշտօնը. — այսինքն Աստուած էր, որ Քրիստոսով աշխարհս իրեն հետ հաշտեցողց, ու անոց յանցանքները իրենց չի սեպեց, ու հաշտութեան խօսքը մեր մէջ զրաւ: Բ Կորնթ. Ե. 18-20» «Որովհետեւ Ան որ մեզ չէր զիտեր, մեզի համար մեղաւոր սեպեց,

որպէս զի մենք Անով (չէ՛ թէ մենք մեղմով) Աստուծոյ արդարները ըլլանք:» Ով որ ասկէ զատ ուրիշ Քրիստոս մը կը քարոզէ, ու ասկէ զատ ուրիշ Աւետարան մը կը բերէ՝ նզովեալ ըլլայ. այդպիսիէն զգուանօք հեռանալու է: Խոյս տալու է այն տեղերէն, ուր «Քրիստոսի անունովը» այսպէս ըսող, «խօսքին ծառայողը» ուրիշ աւետարան մը և ուրիշ Քրիստոս մը կը քարոզէ:

Սիրելի ընթերցողներ, սիրեցէք ձեր ընկեր-աւարածները, ձեր բարեկամները, ձեր ազգականները, ձեր ընտանիքին անդամները, ձեր կեանքը անոնց համար զոհաբերելու աստիճան: Սիրեցէք զանոնք ճշմարտապէս ու ջերմապէս, սրտանց ու հոգիով: Սիրեցէք անոնց առջեւ Քրիստոսը. վկայեցէք Անոր մասին ձեր խօսքովն ու կեանքովը. Բայ խոյս տուէք սուտ ու մոլորեցնող եղբայրներէն, եկեղեցիներու կամ ժողովներու մէջ այն առաջնորդներէն՝ որոնք իրենց խօսքերովն ու գործքերովը խաչին թշնամիներ են, որոնք ինքնակոչ են, որոնց ամօթը իրենց փառքն ու որովայնը իրենց Աստուածն է: Ուրիշները Քրիստոսի շահելու բարեմբարութեանց ձեր ներկայ գտնուիլը ոչ միայն անօգուտ՝ այլ և վնասակար կը դառնայ ձեզ համար. զի այդպէսով կ'օգնէք անոնց ուրիշները մոլորեցնելու իրենց չար գործին մէջ: Մեր պատասխանատուութիւնը խիստ մեծ է. . . . Զգուշացէք կեղծ Քրիստոնէութենէ, որ Քրիստոսը չէր խաչմահուան զեր, որ Քրիստոսը չապրիր, որ Քրիստոնէութեան քօղին ներքեւ հակաքրիստոնէական պայքար կը մղէ. . . .

Դուք դնով ծախու առնուեցաք, մարդոց ծառայ մի՛ ըլլաք, այլ Աստուծոյ ծառաները եղէք ու Յիսուս Քրիստոսի՝ որ մեզ սիրեց, ու իր կեանքը մեզի համար մատնեց: Ուստի մենք ալ սիրենք զինքը, ու տանք ապացոյցը մեր սիրոյն, ինչ որ ինքը իրեններէն կը սպասէ. — «Թէ որ մէկը զիս կը սիրէ՝ իմ խօսքերս պիտի պահէ:» Արդ, ինչ են իր խօսքերը վերոյիշեալ դասակարգի մոլորեցուցիչներու նկատմամբ. — «Զգուշացէք սուտ մարգարէներէն, որոնք ոչխարի հանդերձներով ձեզի կու գան, (այսինքն իբրեւ ոչխարներ, իբրեւ Քրիստոսէ խրվուածներ) բայց ներսէն պատառող դայւեր են:» Անոնք կ'ուզեն ցրուել ինչ որ Տէրը հաւաքած է, — իր Եկեղեցին. կ'ուզեն տակն ու վրայ ընել ու խառնել ինչ որ Տէրը իր խաչովը զատած է, — Աշխարհի ու Աստուծոյ զաւակները: Անոնք «խաղաղութիւն, խաղաղութիւն է», կը գոչեն երբ խաղաղութիւն չկայ: Սէր կ'արտածորի իրենց

շրթներէն, բայց միշտ իրենցը կը փնտռեն: Անոնք սովոր են կշտամբել ու վատահամբաւել եկեղեցիի այն անկեղծ քարոզիչները, զորոնք Տէրը կանչած է իր հօտը հովուելու, որպէս զի իրենք — այդ վարձկանները — ոչխարներու միտովը պարարտանան, ու անոնց բուրդովը հարստանան. որպէս զի կարենան անարգել, կողոպտել ու սպաննել՝ կը յարձակին պահապաններու վրայ անոնց զգուշացնող ձայնը խեղդելու: Ատոր համար հաւատացեալներու շրջանակներու մէջ բարձրաձայն կը կանչենք, — «Զգուշացէ՛ք սուտ մարգարէներէն»: Սորվեցէ՛ք արտաքին երեւոյթը ու ներքին կեանքը զատորոշել, սորվեցէ՛ք կեղծ ու ճշմարիտ Գրիստոնէութիւնը տարբերել:

ԱՐՍԷՆ Ա. ԿԵՐԿԻՐԱՆ

ՓՐՈՖ. ԷԷԶԻՋԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՕՐՆԵՐԸ

Հոգեւոր պարտականութիւն մը կատարեց Բերայի եկեղեցին իր սիրելի քարոզչին գործունէութեան 23ամեակին առթիւ սիրուն հանդէս մը սարքելով:

Այս դեղեցիկ պարտականութեան հանդէպ անտարբեր չի կրնար մնալ Պարտիզակ ալ, նկատելով որ Փրոֆէսորն շատ առաջները իր ուսուցչական կեանքը սկսեց Պարտիզակի մէջ:

Փրոֆ. ԷԷԶԻՋԵԱՆԻ պատանեկութեան առոյգ օրերը անցան իր հայրենի տան մէջ յԱտաբաղար, իր եղբոր Պատ. Աղեքսանդրի ձեռքին տակ, որմէ իր ուսումնի և կրթութիւնը ստացաւ ուրիշ քանի մը ընկերներու հետ, որոնք յետոյ կոչուեցան ըլլալ բժիշկներ, խմբագիրներ, և այլ կարողագոյն անձինք: Ասոնք Պատ. Աղեքսանդրի շինել ձեռնարկած եկեղեցիին և Հայուհեաց Վարժարանի շինութեան նիւթապէս և բարոյապէս օժանդակեցին:

1864 Յուլիս 18ին էր որ Պրն. Յակոբոս թողւով իր հայրենի տունը, Պարտիզակէ եղած հրաւերի մը վրայ կու գայ ստանձնելու տեղւոյն ուսուցչութեան պաշտօնը, շատ համեստ թոշակով մը: Իր այս պաշտօնը տեւեց մինչեւ 1866 Օգոստոս 30:

Յիշեալ թուականներուն ո՛չ թէ Պարտիզակի դպրոցը միայն ուսուցիչ չունէր, այլ եկեղեցին ալ դուրկ էր իր սեփական քարոզչէն, և իր ետանդէն պակասած աննախանձելի վիճակի մը մէջ կը զբաղուէր:

Սակայն երիտառարդ ուսուցիչը որ հազիւ սկսած էր 20 տարեկան ըլլալ, իր ձեռնարկած գործին վրայ վստահ, մեծ հաւատք ունէր թէ ստուգիլ պիտի յաջողէր: Աշակերտներն ու ժողովուրդը սկսան սէր անուանել իրենց վարժապետին հանդէպ, մինչ նա յարած էր իր գործին և կը սիրէր իր ժողովուրդը:

Աշակերտաց թիւը, որ երկուսուսեակը չէր անցնէր, սկսաւ տասնապատիկ աւելնալ, և այն սակաւթիւ անձինք որոնք ժողովրդեան վիճակը ցաւով կը դիտէին՝ սկսան ուրախանալ. բայց տակաւին պակաս մը կար որ ամպիւնը թափուր էր իր քարոզչէն, և պաշտամանը որոշեալ ժամերուն՝ կը սպասուէր որ մին թողուր իր խանութը, կամ ուրիշ մը իր բան ու բրիչը պարտեղին մէջ, և դար ժողովին առաջնորդելու:

Ա՛լ ոմանք սկսած էին խորհիլ թէ արդեօք հոգեւոր բեմն ալ կրնային յանձնել Պրն. Յակոբոսի. և վարանման մէջ էին՝ երբ վերջապէս սիրտ ըրին գոնէ շարժու մէջի ժողովները յանձնել, և այս առաջարկը Պրն. Յակոբոս սիրով ընդունեց:

Իր առաջին քարոզին բնաբանն էր, «Եւ Յիսուս դարձաւ Պետրոսի նայեցաւ»: Երբ կը նկարագրէր այն ատեններ ուր Յիսուս կապեալ կեցած էր, իր մահուան դատապարտութիւնը ընդունելու համար միայն՝ բացազանչեց, «Ի՛նչ սէր Յիսուսի որ դարձաւ Պետրոսի նայեցաւ, ըսել ուղեւով թէ Պետրոս, զիս չե՛ս ճանչնար...»:

Ժողովուրդը խորապէս ազդուած, չէր ուզեր ժողովարանէն մեկնիլ, և խնդրեցին որ այն քարոզը կիրակի օրն ալ խօսի: Կիրակին կու գայ և իր ունկնդիրները կը բերեն իրենց հետ ուրիշ ընկերներ ևս, և ժողովրդեան թիւը սովորականէն շատ աւելի կ'ըլլայ: Պրն. Յակոբոս կը կարգայ իր առաջին բնաբանը և կ'աւելցնէ, «Ու Պետրոս դուրս ելլելով դառնապէս լացաւ»: Քարոզին հոգեւոր տպաւորութիւնը խոր կ'ըլլայ: Այսպէս ու այնպէս արդէն եկած էր Նոր Տարին ու Ծննդեան օրերն, երբ սովորութիւն էր աւուր պատշաճի քարոզներ խօսիլ: Ժողովուրդը, Պրն. Յակոբոսի թոշակին վրայ յաւելում մը ընելով, դպրոցին համար ալ օգնական մը կու տայ անոր և կ'ուղէ եկեղեցիին գործերն ալ հեազհետէ յանձնել Պրն. Յակոբոսի, ու ինքն ալ կը հաւանի:

Ծննդեան առջի օրն էր երբ ընտրեալ հոգեւորական մը իր քարոզը պիտի խօսէր, կարգաց իր բնաբանը, «Իրաւցնէ՛ Աստուած երկրիս վրայ պիտի բնակի, Ահա երկինքը ու երկիրը չեն կրնար առնիկա պարուսակել»:

Ժողովուրդին համար բոլորովին անակնկալ մըն էր այս քարոզը, այնպէս որ կարծողներ իսկ եղան թէ իր եղբայրը, Պատ. Աղեքսանդր, կարելի է որ օգնած էր անոր: Ժողովուրդը փափաք յայտնեց որ երկրորդ օրն ալ քարոզ խօսի: Այս անգամ բնաբան ընտրեց հրեշտակներուն երգը, «Երկնից բարձրութեան մէջ Աստուծոյ փառք, երկրի վրայ խա-

ղաղութիւն, մարդոց մէջ հաճութիւն» Ժողովուրդը ամբողջ ականջ կտրած՝ հոգիով կը վերանար, քանզի անոր քարոզները յարսնութեան ականջ ընդմիջ ունեցող վարդապետական ներքին խնդիրներ չէին հետադադար, այլ հոգեւոր ճշմարտութիւններ միայն, զորոնք պարզ եղանակաւ մը ժողովրդեան հոգեւոր կեանքին կը վերածէր, և ասով հաւասարապէս կ'օգտուէին Քրիստոնեայ և ոչ-Քրիստոնեայ ունկնդիրներ ալ. և այսպէս վերջացաւ երրորդ օրն ալ և բոլոր շաբաթը:

Դպրոցն ու եկեղեցին նոր դարկ մը ստացան, ա'լ անհրաժեշտ հարկ մը եղած էր չէնքերն ընդարձակել: Պրն. Յակոբոս Մր. Փարսընսի աջակցութեամբ և ժողովրդին առատ նուէրներով, չէնքերը ընդարձակել տուաւ, վերնատան մասեր աւելցնելով:

Ժողովրդեան իրենց վարժապետին հանդէպ տաժած սիրոյն արտայայտութիւնը կրնայ համարուիլ անշուշտ սա իրողութիւնը թէ հանդիսաւոր օրուան մը մէջ մկրտելի երրեակ մը երախաներ Յակոբոս անուամբ մկրտեցին նախնեաց սա զաղափարին համեմատ թէ մկրտեալները պիտի ժառանգեն մտաւոր և հոգեկան կարողութիւնները անոր որոյ անուամբ մկրտուած են: Նպատակ չունինք Պրն. Յակոբոսի աշխիւ կենցաղն, անշահախնդիր ոգին, անխոնջ գործունէութիւնը պատկերացնել, այլ ինչ որ մենք ի մէջ բերինք՝ անոր կեանքին քանի մը դրուագներն էին միայն, որոնք մեր մտաց և յիշողութեան մէջ մնալու ներկայ եղած են: Արդեօք երբ պիտի պատահինք դարձեալ շէճիդեանի մը, կամ Թաճեանի մը, որոնք իբր ուխտի մը յագեցնեն ժողովրդեան պապակը: Պրն. Յակոբոս իր երկամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին, իր եղբոր օրինակին հետեւելով, հաւաքեց կարգ մը երիտասարդներ, և անոնց Սբ. Գրոց և ուրիշ ուսմանց վրայ դասեր կ'աւանդէր, և միեւնոյն ատեն ալ ինքնօգնութեամբ ինքզինքը կը զարգացնէր:

Երբ Ռոպէրթ Գոլէճ երթալու խորհուրդը ունեցաւ և մեկնման օրը հասաւ, մասնաւոր կարգադրութեամբ յանձնեց իր աշակերտները Մր. Փարսընսի: Այդ աշակերտներէն մին Մարսուանի մէջ քարոզչութեան պատրաստուեցաւ և այլք ևս զան վարժապետներ և ժողովրդեան մէջ պարկեշտ ու օգտակար անձինք:

Մր. Փարսընս անոր այս ընթացքը շարունակեց մինչեւ վերջը և Ազգային վարժարանի ընտրելադոյն դասէն կարգ մը աշակերտներ իր տան մէջ հաւաքելով Անգղ. լեզուի և այլ ուսմանց վրայ դասեր կու տար: Փրոֆէսորն այլ եւս Ռոպէրթ Գո-

լէճ էր և մասնաւոր առիթներ կը ստեղծէր որ Պարտիզակի նորահաստատ վարժարանի աշակերտները դիւրութիւն ունենային հոն աշակերտելու: Այդ կարգը ամբողջովին յաջողեցաւ մտնել Ռոպէրթեան Վարժարան և պատուաւոր յաջողութիւններ ձեռք բերել, որով այսօր կարող եղան կարեւոր պաշտօններ ձեռք բերել Ռոպէրթ Գոլէճի և Բարձր. Վարժարանի մէջ, Գահիրէի և Պայպը Հաուսի մէջ, և վաճառականաց դասուն մէջ իբրեւ երեւելի անձինք:

Հոս տեղն է ուրեմն անցողակի յիշել թէ, երբ դեռ Բարձր. Վարժարանի նիւթական չէնքը գոյութիւն չունէր, Մր. Փարսընս և Փրոֆ. Շէճիդեան անոր բարոյական հիմերը կը դնէին հոն ան խոնարհ տան պարզ և անշուք սրահներուն մէջ, որոնց քով այսօր ուրիշներու անուններով կանգնած են հսկայ չէնքեր:

Այս ատեններս զիւղին մէջ ընդհանուր զարթնում մը յառաջ եկաւ հոգեւոր քարոզներ լսելու, և ուստի հրաւիրեցին Դաւիթ Վարդապետ մը իբր քարոզիչ, որ պիտի հակակռէր Փրոֆէսորին տուած քարոզները, և պիտի դադրեցնէր ժողովրդական այն հոսանքը որ լսելու կ'երթար Փրոֆէսորը. բայց դժբախտ եղաւ վարդապետը որ հագիւ ձմեռն անցուց և ստիպուեցաւ Մեծ Պահոց օրերուն հետ իր քարոզներուն վերջակէտը դնել և մեկնիլ դէպի Հոմ, ուր ամէն ճամբայ կը վերջանայ:

Բարի զուգադիպութեամբ մը այս միջոցիս Այվազեան Յովսէփ Վարդապետ Կաթողիկոսներու Առաջնորդ էր: Իր մօտ գացողներէն ոմանք կ'ուզէին որ հրապարակային վիճաբանութիւն մը ըլլայ: Վարդապետին հաճոյ չի թուեցաւ այս առաջարկը, բայց գիտնալով հոգեբանութիւնը ժողովուրդին որու քով իր վարկը պիտի կորսնցնէր, սա թուղթը ստորագրեց, «Եթէ Բողոքականներուն պատուելին գայ, պիտի վիճարանիմ»:

Հրաւիրակ խումբը այս թուղթը ներկայեց Պրն. Յակոբոսի, որ կարծիք յայտնեց թէ այս տեսակ գումարումներ կրնան անհաճոյ դէպքերու տեղի տալ. բայց և այնպէս համակերպեցաւ և հետեւեցաւ խումբին, որուն անդամներէն մէկուն ձեռքին մէջ կար խոշոր Սբ. Գիրք մը: Հրաւիրակները շուկայէն կ'անցնէին իրենց հետ ունենալով զՊրն. Յակոբոս, ու խումբը երթալով կը ստուարանար:

Վարդապետը կը տեսնէ բազմութիւնը և Սբ. Գիրքը. իսկոյն կը հարցնէ Փրոֆէսորին, «Ուրկէ՞ առիւր այդ գիրքը, և ո՞վ ըսաւ թէ Սբ. Գիրք է», անսխալ ատենի մը պէտքը զգացնելով: «Այո,

վարդապետ, գիրքը գրածախէն առինք,» ըսաւ Սբ. Գիրքը կրողը, «բայց մենք գիտենք որ Սբ. Գիրքն է քանի որ կան մէջը հրաշքներ և մարգարէութիւններ որ կատարուած են:» «Այդպիսի գիրքեր և մարգարէներ ուրիշներն ալ ունին,» Գուրանը ականարկելով, «եթէ կան այդպիսի գիրքեր և մարգարէութիւններ որ կատարուած են ցոյց տուր,» ըսաւ: «Ահա հոս կայ մարգարէութիւն մը որ կատարուած է,» ըսաւ ուրիշ մը, «որոնք ամուսնանալէն պիտի արգելեն . . .» աս մարգարէութիւնը քու վրադ կատարուած է. Հայրսուրբ, ո՛ւր է քու կնիկդ, ալ ի՞նչ վկայութիւն կ'ուզես:» Պապականք տեսնելով իրենց ձախող գիրքը, իսկոյն գոչեցին, «Վար իջէ՛ք, մատուռը կոխելու եկեր էք:» Պրն. Յակոբոս գիտել տուաւ թէ վարդապետին հրաւերին վրայ է որ ուզած էր գալ, և քանի որ ճշմարտութիւնը փնտռելու տրամադիր քիչ անձինք կան, կրնայ անախորժ դէպքերու իսկ տեղի տրուիլ:

Վարդապետը զգալով ձախորդ վախճանը, առաւ Փրոֆէսորը ու իր առանձին սենեակը տարաւ, մինչ Պապականք «Վար իջէ՛ք,» կը պոռային: Ա՛յ չենք գիտեր թէ ինչեր անցան աս երկու խօսակիցներուն մէջ, բայց սա ճիշդ գիտենք թէ քանի մը տարի յետոյ Յովսէփ վարդապետ իրեններով եկեղեցի ընդունուեցաւ «Ուրախ լեր եկեղեցի» չարականով:

1866ի Զատիկն էր. նոյն միջոցին Վսեմ. Ազգապետին եղբայրը Պատ. Թովմաս Պօյաճեան, Տիարպէթիի եկեղեցիին համբաւաւոր երէցը, Պոլիս կը գտնուէր ու լսելով Պարտիզակի անցքերը կը փութայ դալ և ամբողջ շաբաթը հրապարակային ժողովներ կ'ըլլան, փոփոխակի քարոզելով, Դրիստոսի կենաց, մահուան և յարութեան վրայ: Պրն. Յակոբոսի Բոպէրթ Գոլէճ երթալու խնդիրը օրուան նիւթ եղած էր: Սակայն Պատ. Թովմաս միջնորդի դեր կատարելով այնպէս մը կարգադրուեցաւ որ եթէ Պրն. Յակոբոս Բոպէրթի ընթացքը աւարտելէ ետքը, ուրիշ տեղ մը երթալ հարկադրուի, նախ իր սիրած և սիրուած ժողովուրդին բաղձանքը գոհացնէ:

Տր. Համիլի, որ հրաւիրած էր զինքը գոլէճին մէջ ուսանելու և քարոզելու համար, այսպէս գրեց. «Իմ ապագաս փափուկ կէտի մը վրայ է, հոս մնալս օգտակար պիտի ըլլայ այս ժողովողեան. բայց գէթ ժամանակի մը համար մեկնիլը կը կարծեմ թէ աւելի օգտակար պիտի ըլլայ ժողովուրդին բարձրագոյն շահերուն:»

Պրն. Յակոբոսի մեկնումը մօտ ըլլալով, ազգու և ողբերկի քարոզներ կը խօսէր, իր և ժողովողեան միջեւ եղած յարաբերական փափուկ

կապը չօչափելով, և կ'ընտրէր այնպիսի ընտրաններ, որոնք արդէն մէյմէկ քարոզներ էին. Ահա այն ձայնը որ տակաւին կը հնչէ. «Հաւատաքիդ մէջ հաստատ կեցիր:» և պատմական օրինակներով կը յուզէր ժողովուրդը: Իր մեկնումը ականարկելով, քարոզեց «Դուք կ'երթաք ու զիս մինակ կը թողուք, բայց ես մինակ չեմ . . .» Ընտրանին վրայ, Երբ աւելի կը մօտենար բաժանման օրը կ'ըսէր, «Այդպէս մէկ ժամ ալ չկրցաք արթննալ մնալ:»

Սիրելի Փրոֆէսորին դործունէութեան յիսնամեակը կը լրանայ 1914ին: Կ'արժէ որ անոր համակիրները Ատաբազար, Պարտիզակ, Պոլիս և Բոպէրթ Գոլէճ, հատորի մը մէջ ամփոփեն անոր արդիւնաւոր և աշխատալից կեանքը իբրեւ քարոզիչ, ուսուցիչ և խմբագիր:

Մ. ՍՐԼԵԱՆ

Վ Ա Ն Է

Ի հարկէ պիտի զարմանաք լսելով թէ այս քսաներորդ դարու մէջ ալ Բողոքականութիւնը կը հալածուի տակաւին: Բայց գիտէ՞ք որոնցմէ: Զէ թէ այն նախկին միամիտ մոլեռանդներէն, որոնք իրենց հաւատալիքները երկնային պատգամի պէս բան մը սեպելով, Բողոքականն ու Բողոքականները հալածելը կրօնական պարտականութիւն մը կը համարէին իրենց համար, այլ այն անկրօններէն՝ որոնք «Նոր Սերնդական» անուան տակ Վանայ քաղքի Հայութիւնը տակնուվրայ ընելէ վերջ հիմա իրենց չուանները պարզած են մինչեւ դաւառներ ու գեղերը մանաւանդ Ազթամարայ թեմերուն մէջ, Որովհետեւ քաղաքէն յետոյ Ազթամարն ալ այդպիսիներու կեդրոնավայրն եղած է այժմ:

Այս հալածանաց լուրն ահա նոյն վանքի թեմ եղող Շատախ գաւառէն կու գայ. Նախ պէտք է ըսել որ այս դաւառը ատենէ մը ի վեր Ամերիկ. Միսիոնարաց ուղարկութեան առարկայ դառնալով հոն կրօնական և կրթական գործ բացած են: Երբեմն դպրոցի գործը Ազթամարի հետ միասին կը վարէին, բայց այս տարի քաղաքէն խրկուած մէկերկու Նոր Սերնդական ուսուցիչները, իրենց զուգին ունենալով Ազթամարայ Դանիէլ Վարդապետը, կը սկսին համոզել տեղացիները որ այս կապը խզեն Միսիոնարաց հետ: Տեղացիներէն խումբ մը իբրեւ համակիր Միսիոնարաց հետ համերաշխաբար գործելուն, նախ կ'ընդգդմանան, բայց ի վերջոյ վախնալով անոնց սպառնալիքներէն, տեղի կու տան: Ուստի այս կերպով ասպարէզը նորերուն կը մնայ և կը սկսին Միսիոնարաց խըրկած վարժապետներուն վրայ դարձնել իրենց ուղարկութիւնը, մերթ հակառակելով, մերթ սպառ-

նալով անոնց, ևն. Իսկ երբ կը տեսնեն որ անոնք անդրդուելի կը մնան, օր մը իրենցմէ մէկուն միջոցաւ այն ուսուցիչներէն մէկը խաբելով դաշտ կը տանին. և ահա 6-7 հոգի անոր վրայ կը յարձակին ու վանդալական փոխոց մը կու տան անոր, այնպէս որ խեղճը 15 օրուան չափ անկողին կ'իյնայ. Պատճառ, որովհետեւ կրօնական էր անոր կրթական ուղղութիւնը. Լուրը հեռագրով վանայ Ամերիկ. Միսիսիպիական կը հասնի և անոնք տեղւոյս Անգլ. հիւպատոսին միջոցաւ կուսակալին կը դիմեն, որմէ հրաման կ'երթայ Շատախի քայմաֆին որ արժանի պատիժը տնօրինէ. Բայց գայմազամը հազիւ երկու հոգի ձեռք կը բերէ անոնցմէ ու թերեւ պատիժով մը վերջ կու տայ խնդրոյն, ինչ որ ի հարկէ քաջաշէրութիւն մ'է այդպիսիներուն իրենց այս վանդալական գործը շարունակելու կրկին:

Իրաւէ

ԲՆՐԻԻԷ

Բերրիի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյն մէջ ղեկավարութեամբ Տիար Սողոմոն Իշմէլեանի (Տեսուչ որբանոցին) շատ փառաւոր հանդէս մը տեղի ունեցաւ Նոր Տարուայ առթիւ: Երկսեռ խումբ բաղմութենէն զատ ներկայ էին նաեւ տեղւոյս Առաջնորդ Գեր. Համազասպ Մ. Վրդ. Վարդանեան, և Աւետ. հովիւ Վեր. Ա. Նիկողոսեան, նաեւ Հայոց Միացեալ Ընկ. Կարնոյ շրջանակին Ընդհ. Տեսուչ Մինասեան էֆ., որ պատահմամբ Բերրի կը գտնուէր այդ օր: Տեսարանը շատ յուզիչ էր: Տիար Ս. Իշմէլեան երգեստի վրայ նուագեց Ամերիկ. ազգային երգը. նոյն պահուն որբերու թափորը յառաջացաւ դէպ ի բմը, Հանդէսը սկսաւ ազգային երգով մը (Ով Հայաստան մեր մայր), որմէ յետոյ Պատ. Ա. Նիկողոսեան կարգաց Սողոմոնէն կտոր մը և աղօթեց. Գերմ. դպրոցին վարժուհիները միասնաբար երգեցին. «Բարի գալուստի երգը»: Գոյերէ և արտասանութիւններէ զատ ներկայացուցան «Հնադարեան Դպրոցը» և «Երկու Խելօքներ» խիստ ծիծաղաշարժ ներկայացումները: Միջնադարաբաններուն ալ շատ ղեղեկիկ երգեր երգուցան: Յետոյ բմ հրաւիրուեցաւ Մինասեան էֆ., որ շինիչ ատենախօսութիւն մը ըրաւ. Հանդէսը փակուեցաւ Հայրսուրբին «Պահպանիչ»ով:

Հոս կ'արժէ որ յարգելի ընթերցողաց ծանօթացնենք Տիար Ս. Իշմէլեանը և իր գործերը, ինչպէս նաեւ տեղւոյս Հայ Աւետ. եկեղեցին, որ գրեթէ մոռցուած է Չարսանձագի այս մեկուսացած լեռներուն մէջ, Ուրիշ եկեղեցիներու մասին երբեմն կը կարդանք Աւետ. Եկեղեցիի մէջ. ուստի պատենա-

թիւն է այս եկեղեցին ալ ծանօթացնել Աւետ. Եկեղեցիի ընթերցողաց, ինչպէս նաեւ Որբանոցը որ սերտեւ կապուած անոր հետ:

Տիար Ս. Իշմէլեան 1910 Յունիսին Ամերիկայէ կը վերադառնայ և նոյն տարուայ Յուլ. 13ին Մեղիքէ (Մ. Ազիզ) իր ծննդավայրը կը հասնի. հոն կը ծանօթանայ Տիարպէքիքէ վաղանցի եկող Ամերիկացի Տր. Ուորտի հետ, որ կ'առաջարկէ զինքը իբր թարգման Տիարպէքիք տանի: Բայց Տիար Իշմէլեան պանդխտութենէ նոր վերադարձած ըլլալով չուզեր նորէն օտար տեղ երթալ և կը մերժէ: Ամուսնանալէ ետքը կը հաստատուի Մեղիքէ, երկու ամիս ետքը Գերմ. Միսիսիպի Մր. Էյմանի հրաւիրանօք Բերրի կը խրկուի իբր Գերմ. Որբանոցի տեսուչ:

Մինչեւ այս ատենը որբանոցը և եկեղեցին գրեթէ միշտ անհամերաշխ վիճակի մէջ էին, և ժողովուրդը անհամբեր էր, տեսնելու թէ այս փոփոխութեամբ լաւագոյն վիճակ մը պիտի ստեղծուէր: Եւ ահա մի քանի ամիս բաւական եղաւ ժողովուրդը վստահացնելու թէ «Տէրը իր ընտանիքը խրկած էր» Տիար Իշմէլեան նախ կը կանոնաւորէ որբանոցին ներքին գործերը, յետոյ ձեռք կ'առնէ կրթականը և կրօնականը. ա' համերաշխ էին եկեղեցին և որբանոցը և ամէն բան կարգին, քանզի ոչ թէ միայն որբանոցը և որբերը օգտուեցան և կ'օգտուին իրմէ, այլ բոլոր ժողովուրդը: Ան իր քարոզներովը կ'օգնէ տեղւոյս աւելարդ հովիւ Վեր. Ս. Նիկողոսեանի, որ 20 տարիներու երկար և առաւելից աշխատանքէ մը ետքը յաջողած է հոս փառաւոր եկեղեցի մը և երկու դպրոցներ հաստատել: Տիար Ս. Իշմէլեան Ամերիկա ալ իր կեանքը օգտակար կերպով անցուցած է աշխատելով իր գտնուած քաղաքին, Ուստըրի, Հայ Մարտիրոսաց եկեղեցւոյն և Հայ կրթասիրաց Ընկերութեան ինպատ: Տիար Իշմէլեան Ամերիկա ուսած է. ջերմեռանդ Քրիստոնեայ մըն է, և զինքը կը սիրեն անխտիր թէ՛ Լուսաւորչականք և թէ՛ Բողոքականք: Ինքը դեռ երիտասարդ է, և եթէ Տէրը կամի, տարիներու երկար շարք մը ունի իր առջեւ, Աստուծոյ և ազգին ծառայելու համար: Երանի թէ մեր Ամերիկա ուսած երիտասարդներէն շատեր փութային դալ ու օգնել մայր հայրենիքին լուսաւորութեան ու զարգացման:

Բերրի-Չարսանձագ

Մ. ԱՐԱՆՆԱՅԱՆ

ՄՐ. ՀԵՆՐԻ ԶՕՀՐԱՊ ԼՈՆԿՎՈՐՏԻ ՄԱՀՐ

Մր. Լոնկվորտ, Տրապչոնի Անգլիական հիւպատոսը, ինչպէս Պոլսոյ թերթերը ծանուցին, 1912 Յունիս. 12/23ին հինգշաբթի երեկոյ Սողոմոսու գիւղի պոռոյտէն վերադառնալու պահուն, ճամ-

բան, քաղաքին եզրը, յանկարծամահ ըլլալով իր հրա-
ժեշտը կու տայ այս կեանքին, ՏՃ տարեկան հասա-
կին մէջ : Քաղաքիս Անգղիական գաղութին կող-
մանէ հրատարակուած գրաւոր ազդարարութեանց
համաձայն յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը
կատարելու համար հետեւեալ օրը ժամը 9ին (Ը. Թ.)
Անգղիական հիւպատոսարան հաւաքուեցան բոլոր
հիւպատոսները, կուսակալը, բարձրաստիճան
պաշտօնեաները, վաճառականները, Հայոց Առաջ-
նորդը, Յունաց Մետրապոլիտը, Լատինաց ներկա-
յացողները : Կառավարութեան կողմանէ ի պա-
տիւ ննջեցեալին զրկուած գունդ մը զինուորներ
երկու կարգի վրայ շարուած, իրենց ետին ունե-
նալով յաջորդաբար Անգղիական ազգային քայլերգը
ախուր շէշտերով նուագող Յունաց Գոլէճին նուա-
գախուսմբ, Բրիտանաց հասարակութեանց հոգե-
ւոր պետերը, Բողոքականաց վարժարանէն պա-
կակիր դեռատի աղջկանց խմբակ մը, մեռելակառ-
քը, հիւպատոսները Բրիտանաց և Թուրք հոծ
բազմութիւն մը, յուղարկաւոր թափօրը ուղղակի
առաջնորդեցին Բողոքականաց եկեղեցին : Ինչ Մր.
Բրոֆօրտ Անգղիերէն համառօտ պաշտամունք մը
կատարելէ ետքը յօղուածագիրս՝ Թրքերէն, Առաջ-
նորդ Հայրը՝ Հայերէն, Մետրապոլիտ Էֆ. Յունարէն
և Աւստրիական հիւպատոսը՝ ի դիմաց իր ընկեր-
ներուն՝ Գաղղիերէն հակիրճ դամբանականներ խօ-
սելէ և Թրքերէն աղօթք մը մատուցուելէ վերջ՝
մեռելաթափօրը առաջնորդուեցաւ Բողոքականաց
գերեզմանատունը : Հոն համառօտ պաշտամունքէ
մը և Հելլենական հիւպատոսի կողմանէ արտա-
սանուած Յունարէն կարճ դամբանականէ մը ետքը՝
ննջեցեալին թաւապատ անտուկի մը մէջ դրուած
մարմինը գերեզմանին մէջ ամփոփուեցաւ իր
նախորդ քարտուղար հանգուցեալ Վիվիանի շիր-
մին քովիկը :

Մր. Լոնկվերտ 1855ին ծնած է և Տրապիզոնի մէջ
միայն 23 տարի հիւպատոսութեան պաշտօն վա-
րած է : Իր երկարամեայ պաշտօնավարութեան մէջ
ցոյց տուած ուղղամտութեամբը և առանց ազգի
և կրօնքի խտրութեան ամէնուն հանդէպ յայտնած
կարեկցական և բարեացակամ հոգիովը ամբողջ
Տրապիզոնի բնակչութեան սիրելի և համակրելի
դէմը մը եղած է : Եւ յիրաւի եթէ Մր. Լոնկվերտի
մահուամբ Անգղիական աղղը և կառավարութիւնը
օգտակար քաղաքացի մը և հաւատարիմ պաշտօն-
եայ մը կը կորսնցնէ, Տրապիզոնի ժողովուրդն ալ
պատուական հիւրէ մը և ազնիւ բարեկամէ մը
զրկուած են : Սր. Հոգեւոյն մխիթարութիւնը կը
հայցենք իր հեռաւոր ազգականաց ու բարեկամաց :
օրհնեալ ըլլայ անոր յիշատակը :

Տրապիզոն

ԳԵՈՐԳ Ե. ՁԱԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Ամէն կառավարութիւն երեսփոխանական ընտ-
րութեանց միջոցին կը ձգտի կարգ մը միջոցնե-
րով շահիլ ընտրողները իր կուսակցութեան հա-
մար Բոլոր սահմանադրական երկիրներու մէջ ա-
սիկա ընդունուած սովորութիւն մըն է : Մեծ կու-
սակցութիւններուն յենուող ամէն կառավարու-
թիւն հակառակորդ կամ մրցակից կուսակ-
ցութիւնները լռեցնելու համար անոնց ար-
դար բողոքներուն գոհացում տալու կը ջանայ,
որպէս զի անոնք խճճելու խնդիրներ չունենան :
Սահմանադրական երկիրներու մէջ տիրող այս ըմ-
բռնումը հիմնուած է այն ճշմարիտ սկզբունքին
վրայ թէ պետութեան մը պատկանող քաղաքա-
ցիներուն ամէնէն նուիրական իրաւունքը ընտ-
րականն է և թէ քաղաքացիները պէտք չէ երբեք
որեւէ ճնշումի ազդեցութեան տակ իրենց քուէ-
ները այս կամ այն կուսակցութեան շահագործու-
մին ենթարկեն, այլ իրենց ազգային, դասակարգա-
յին, պետական իրաւունքներուն իրենք պէտք է
տէր դառնան : Որովհետեւ ապագայ Երեսփ. Ժո-
ղովը ոչ թէ ունէ կուսակցութեան, այլ ազգին ա-
նունով է որ վճիռներ պիտի արձակէ : Սահմանադ-
րութեան հիմքը խախտել պիտի ըլլար, եթէ կա-
ռավարութիւնը որեւէ կերպով ստիպէր, բռնա-
դատէր քաղաքացիները միմիայն իր ուզած ան-
ձերուն քուէ տալ : Այս տեսակէտով շնորհաւորե-
լի է ամէն կառավարութիւն որ փոխանակ բռնի
միջոցներով՝ ժողովուրդին բաղձացած բարեփո-
խումներով կ'ուզէ զայն սիրաշահիլ : Սախտ փա-
շայի Դահլիճն ալ Սահմանադրական երկիրներու
այս բարի օրինակին հետեւելով կ'ուզէ բազմա-
պիսի դժգոհութեանց առիթ տուող կարգ մը ար-
գելքներ բառնալ : Ընդդիմադիրները վաղուց ի վեր
ընդհանուր ներում կը խնդրէին բոլոր քաղաքա-
կան յանցաւորներուն, անոնք քանիցս ջանքեր ը-
րին Երեսփ. Ժողովին մէջ պաշարման վիճակը
բառնալու համար : Հայ և Ալպանացի երեսփոխան-
ներ շարունակ իրենց նահանգներուն մէջ տիրող
անտանելի կացութիւնը կառավարութեան ուշադ-
րութեան յանձնեցին : Սայիտ փաշայի Դահ-
լիճը յարմարագոյն ժամանակը կը համարի այս
խնդիրներու լուծման : Իրաւ է թէ ընդհանուր
ներումէն չպիտի կարենան օգտուիլ կարգ մը եր-
դուեալ յետաշրջականներ և կարգ մըն ալ Գոթիէ-
ին ոխերիմ թշնամի համարուող մտաւորականներ,
սակայն քաղաքական աքսորեալներու մեծագոյն
մասը իր հայրենիքը պիտի կարենայ վերադառնալ :
Մենք չենք կարծեր որ Համիտեան շրջանին հե-
րոսներուն վերադարձը շատ օգտակար ըլլայ մեր

պետութեան: Մեր կարծիքով լաւագոյն կ'ըլլար Քոմիթէի պահպանողական ընթացքէն անկեղծաբար դժգոհ մտաւորականներու վերադարձը և ներման արժանանալը, որովհետեւ լաւագոյն է նոյն իսկ Քոմիթէի համար «խելացի» թշնամիներ ունենալ քան տխուր բարեկամներ:

Պաշարման վիճակին բարձուժը նոյնքան անհրաժեշտ է, որքան որեւէ բարեփոխում: Օսմ. նորածին Սահմանադրութեան համար շատ պատուաբեր չի սեպուիր պաշարման կամ պատերազմական վիճակի մէջ ընտրութիւններ կատարել: Հակառակ պարագային արտասահմանի վրայ այս ընտրութիւնները բռնութեան տակ կատարուած պայքարի մը արդիւնք պիտի սեպուին, ինչ որ ոչ ճշմարիտ և ոչ ալ օգտակար է: Այս երկու հարցերէն մեզի համար շատ աւելի կենսական կարեւորութիւն ունի Հայկական նահանգներու Վալիներուն իրաւասութեանց ընդարձակումը և Էվգաֆի նախարար Սայրի պէյի նախագահութեան տակ կազմուած բարենորոգչական յանձնաժողովի մը պետութեան արեւելեան կամ Հայաբնակ նահանգները զրկուիլը: Թէեւ այս անօրինութիւնը Իթթի-հատի և Իթթիլաֆի մրցակցութեան հետեւանք է, բայց կը յուսանք թէ կառավարութիւնը գոնէ իր որոշումներուն մէկ մասը պիտի յարգէ և երբեք չպիտի արդարացնէ յոռետեսներուն այն գուշակութիւնը թէ յանձնաժողովին զրկուիլը պիտի արդարացնէ ծանօթ առածը «Յետինն չար քան զառաջինն»:

Հայոց կեանքի, գոյքի, սպասուի, հողի համար ըրած պահանջները այնքան տարրական և այնքան կենսական են, որ ոեւէ խելացի կառավարութիւն մը արդէն չէր կրնար դանդաղ երկար ատեն անտեսել: Շատ ուրախ ենք որ մեր այս սահանջները իրադրոժելու համար կառավարութիւնը կտրուկ միջոցի մը կը դիմէ: Վարչական ապակեզրոնացումի սկզբունքով համակիր և ջերմ կուսակից ըլլալով հանդերձ, երբ նկատի առնենք արեւելեան Հայ նահանգներուն այժմեան վիճակը, պէտք է խոստովանինք թէ հոն տիրող չարիքները վարչական եղանակով շատ աւելի շուտ կը լուծուին, քան նոյնիսկ ընդարձակ ապակեզրոնացման դրութիւն մը ընդունելով: Իրաւ ալ եթէ այսօր կարելի ըլլար նահանգական ժողովներուն կազմութեան և իրաւասութեան սահմանները ընդարձակել և դանդաղ Աւստրիական Լաւաթներու կամ տեղական Սորբդարաններու վիճակին հասցընել, արդեօք այդպիսի մարմիններու գործունէութիւնը օգտակար պիտի ըլլա՞ր մեզի համար: Չէ՞

որ բոլոր Բ-թէլ-լիպէները, Շէյխերը, երեւելիները ինքզինքնին պիտի ընտրել տային բազմելու նահանգական ժողովներու մէջ և պիտի խելագէին իրենց շահերուն անհամապատասխան ամէն գաւառ: Հայերը առանձին և ոչ մէկ նահանգի մէջ ճնշող մեծամասնութիւն մը չպիտի կարենային կազմել և իրենց իրաւունքները պիտի խելագուէին ամէն տեղ: Այս պատճառով իրերու այժմեան վիճակին մէջ մենք կը շնորհաւորենք էրզրումի, Վանի և Պիթիլիսի վալիներուն իրաւունքներուն ընդլայնումը՝ տեղական խնդիրները վարչական եղանակով կարգադրելու համար: Քանի որ մեզի համար այսքան կենսական խնդիրներու լուծումը կախում ունի այս նահանգներուն կուսակալներէն, պէտք է որ բացարձակ համոզում գոյացուցած ըլլայինք յիշեալ նահանգները զրկուած կուսակալներուն կարողութեանց և մեզի հանդէպ ցոյց տալիք բարեացակամութեանց նկատմամբ, որովհետեւ բացառիկ իրադրութեամբ օժտուած կուսակալ մը կրնայ որքան օգտակար նոյնքան և վնասակար ըլլալ: Այս նորագոյն կարգադրութեանց մէջ կան իրողութիւններ, սակայն, որոնք կրնան մեզի լաւատեսի յոյսեր ներշնչել, թէեւ իրականութիւնը չկանխելու համար լաւագոյն է մեր երկրին մէջ միշտ վերապահ ընթացքի մը հետեւիլ, մինչեւ որ իրողութիւնները խօսին: Մեզ լաւատեսութեան մղող դէպքերը առ այժմ հետեւեալներն են. 1) Նախարարաց Սորոճըրը մեր Պատրիարքարանի և երեսփոխաններու դիմումը բարեացակամօրէն ընդունեց և նախարարական յանձնաժողովով մը դանդաղ ուսումնասիրելէ ետքը այս որոշումները տուաւ: 2) Քոմիթէն ընդունեց Դաշնակցական Դաշինքի որոշումները հողի, կեանքի և գոյքի նկատմամբ: 3) Կառավարութիւնը հրահանգ տուաւ կարգ մը հողային հարցեր վարչական եղանակով լուծելու առանց տեղական դատարաններու մէջ դանդաղ մեղքներու: 4) Կառավարութիւնը սկսաւ միտումնաւոր ցուցնել կարգ մը աւազակներ անվնաս դարձնելու և այլն:

Բնական է թէ Հայերուս ուղղամտութեան մասին ոչ ոք կրնայ տարակուսիլ և շատերուն նոյնիսկ անհասկնալի է թէ Հայերը ի՞նչպէս կրնան դեռ այսքան դիւրահաւատ ըլլալ և իրենց քանիցս խոստումներ տուող և չկատարող տիրող կուսակցութեան և անոր կառավարութեան խօսքերուն և խոստումներուն դեռ կարեւորութիւն ընծայել: Այս պարագան մասնաւորաբար կ'ուղէինք յանձնել կառավարութեան և Իթթիհատի ուշադրութեան, որովհետեւ եթէ այս անգամ ալ տրուած խոստումները չիրականանան, անկից ետքը այլեւս հաւատացող չեն գտներ և ոչ մէկ դնով, նոյնիսկ իրենց զինակից կուսակցութեանց մէջ:

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Անգլիա. Անցեալ չորեքշաբթի ըացուեցաւ Խորհրդարանը, ուր գնաց Կայս. ամօլը հանդիսաւոր թափօրով: Դահաճառը այդ առիթով յիշեց թէ Անգլիա ոեւէ ժամանակ պատրաստ է ուրիշ տէրութիւններու հետ գործակցիլ վերջ տալու համար Իտալեւթուրք պատերազմին, Պարսիկ կառավարութեան հետ ալ բանակցութեան մէջ է կարգ կանոն վերահաստատելու համար Պարսկաստանի մէջ: Վարչապետն ալ ցաւ յայտնեց սա առասպելին համար թէ Անգլիա և Գերմանիա յարձակողական նպատակներ ունին: Եւ դառնալով Պատերազմական նախարար Լորտ Հոլտէյնի Պերլին այցելութեան, ըսաւ թէ այդ այցելութիւնը ուշ թէ կանուխ պիտի ըլլար համալսարանական գործերու համար: Ուստի փութացուցուեցաւ, որպէս զի նախարարը Գերման քաղաքականութեան պատասխանատու վարիչներուն հետ չփման մէջ մանէր ոչ թէ պաշտօնական, այլ մտերմիկ ու բարեկամական խօսակցութիւններով և անկաշկանդ համարձակութեամբ: Այդ խօսակցութիւնները եղան ճիշտ այդ պայմաններուն մէջ և յայտնի եղաւ թէ երկու պետութիւններն ալ, առանց ընաւ յիշատակու իրենց մասնաւոր յարաբերութիւններուն ուրիշ տէրութիւններու հետ, անկեղծօրէն կը փափաքին լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակել իրարու հետ: Այժմ ձեռնարկուած է գործնական կարելիութիւններուն լուրջ ուսումնասիրութեան: Դահլիճի ուրիշ անդամ մը նոյն յայտարարութիւնն ըրաւ Լորտերու ժողովին մէջ և երկու ժողովներն ալ շատ գոհ մնացին: Արտաքին գործերու նախարարն ալ Մանչէսթըրի մէջ ճառախօսելով յայտարարեց թէ երկու երկիրներուն միջեւ գտնուած անհամաձայնութիւնը չկրնար երկար տեւել: Ազատական թերթեր որ մինչեւ ցարդ կը քննադատէին սոյն նախարարը՝ մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն այս ճառին համար: Պարսկաստանի համար Վարչապետն յայտարարեց թէ Անգլիոյ փափաքն է հաստատում ազգային ամուր կառավարութեան մը, և արդէն սկսած է Ռուս զօրքերու հեռացումը: Անգլ. 200,000 ռսկի փոխատուութիւն մը, անհրաժեշտ դատուած է, որու կէսը Ռուսիա պիտի հոգայ, կէսն ալ Հնդկի և Անգլ. կառավարութիւնները:

Դեմաքրատ. Վարչապետը ելեւմտացոյցի վիճաբանութեան պահուն ծանոյց թէ Անգլիոյ Պատե-

րազմական նախարարը Պերլինի մէջ համարձակ տեսակցութիւն մը ունեցաւ ամէն այն կէտերուն վրայ, ուր համանման շահեր ունին Անգլիա և Գերմանիա: Զեռնարկը շատ գոհացուցիչ է և բանակցութիւնները դեռ պիտի շարունակուին, բայց չկրնար առ այժմ աւելի բան յայտնել: Տպաւորութիւնը շատ ընտիր եղաւ: Իսկ իր ներքին քաղաքականութեան դառնալով, կուսակցութիւններու դիրքին և յաւակնութիւններուն վրայ խօսելէ ետեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը խստիկ կը պահէ իր հայեցակէտները առանց ազդուելու ընտրութիւններու ելքէն, կը մերժէ ընտրական իրաւունքի ժողովրդականացումը և Վարչապետը Բայսթաթակին պատասխանատու ընելու դրութիւնը: Կառավարական ծրագիրը կը պարունակէ, ըսաւ, տուրքերու բարենորոգում և ներքին գաղթաւորումի խնդիր: Եւ յորդորեց համերաշխ ըլլալ և պահպանել արդի Սահմանադրութիւնը:

Մանչէսթըր. Նիքիթա թագաւորը շաբաթ վերջացուց իր Փենթըրապուրկ այցելութիւնը: Մեծ դուքսեր ու նախարարներ մինչեւ կայարան պաշին ողջերթ մաղթելու համար: Զարը մտերմական տեսակցութիւն մը ունեցաւ հոն նոյն իսկ երկաթուղիի կառքին մէջ: Թագաւորը Զմեռնային Պալատան մէջ լրագրի թղթակցի մը ըսաւ թէ Պալաքանեան Թերակղզիին կացութիւնը տագնապալից է, վասն զի Ալպանիա և Մակեդոնիա կրնան անկարգութիւններու թատր ըլլալ: Բայց կացութեան հանգոյցը Պոլսոյ մէջ կը գտնուի: Նիքէ հոն դորաւոր կառավարութիւն մը կազմուի, յուսահատելու տեղի չմնար: Ինք իր ժողովրդէն վախ չունի և իր լեռներուն մէջ անպարտելի է այն, բայց Ալպանացիներու Մոնթենեկրօ խուժումը կը վշապէ երկրին:

Էդինբուրգ. Պետական այս մեծ մարդը չկըրցաւ վերջապէս ճողոպրիլ իր հիւանդութեան ճանկերէն և շաբաթ իրիկուն մեռաւ իւր 58 տարեկան: Մահէն քիչ առաջ իր վեհապետէն ինքնագիր նամակ մը ստացաւ, որով Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը մեծ ցաւով հաւանելով անոր հրաժարման՝ կատարեալ վստահութիւն կը յայտնէր անոր անձին ու քաղաքականութեան նկատմամբ և ինչպէս իր խորին գնահատման ու շնորհակալութիւններուն կը նուիրէր Սր. Ստեփանոսի պատուանշանին տկահակու խաչը: Հիւանդը տխրալից ժպիտով մը աւարտեց ընթերցումը և պատրաստուեցաւ իր վախճանին: Հանգուցեալը մեծ ջատագով էր Երբեակ Զինակցութեան, անկեղծ բարեկամ Իտալիոյ և հետամուտ Աւստրիական բարեկամութեան: Իր յա-

Նորդը, Փեթրոսպոլի ղեկավար Կոմս Պերթոլտ, քաղաքական նոյն դպրոցին կը պատկանի և պիտի հետևի հարկաւ նոյն ուղղութեան: Յուշարկաւորութիւնը որոշուած է չափաւոր ընել հինգ-չարթի (Փետր. 22) Կայսեր հրամանով: Այրիացեալ կոմսուհին ցաւակցական յոյժ սիրազեղ նամակ մը ստացաւ Ն. Վեհափառութենէն, ցաւակցական հեռագիրներ եւս Վիլհելմ կայսրէն, Վեհ. Սուլթանէն, Իտալիոյ և Րումանիոյ թագաւորներէն, Ի. ապլիոյ Արտաքին գործերու նախարարէն և բնագլխաւորութիւն ուրիշներէ:

Պարբեր. Զոր. Քանէվա Տրիպոլիս ժամանելով վերստանձնեց արշաւախմբին հրամանատարութիւնը: Հետզհետէ նոր զօրք կ'ընդունի և կը պատրաստուի դրաւել զՁանգուր Օդերը բացուած են և ծովն հանդարտ է: Պէնդաղիի զինուորները ռազմափորձի ժամանակ յանկարծ յարձակում մը կրեցին Արաքսերէն, բայց յաջողեցան հտ մղել զանոնք: Կըսուի թէ Իտալիա մտադիր է Եգեականի և աւելի մօտ Ղուբերու մէջ գործողութեան մը ձեռնարկել և Ռուսիոյ հետ կը բանակցի չվանդակու հաւար անոր շահերը: Փէրիսի մօտակայ Օսմ. ամրոցները դարձեալ ռմբակոծուած են: Եգիպտական թերթ մը կ'իմանայ թէ Իտալիա դադարի դաշնագրի մը համաձայն Սէյիտ Իտրիսի ղէնք կը հայթայթէ Թուրքիոյ ղէմ: Անցեալ հինգ-չարթի 500 Իտալացի զինուոր ելած են Ֆարգան կղզիները, ուր ժամանած են նաեւ Սէյիտ Իտրիսի հետեւողներէն 200 հոգի: Իտալական գործակալութիւն մը կ'իմանայ թէ Եմէնի Թուրք կառավարիչ Մէհմէտ Ալի ապստամբներէն պարտուած ու ծովեզր փախած է:

Հեռագրաւորքեր. Անցեալ չարթու Պուլկարիոյ Ֆէրաինան թագաւորը իր երկու զաւակներով Վիլհելմ զնաց և կիրակի վերադարձաւ Պուլկարիա: Ռուս մեծ դուքս Անտրէա, որու Վիլհելմ աջգլխութիւնը Աւստրիական մերձեցման մը բարեգուշակ նշան կը համարուէր, կ'ըսուի թէ յաջողած է թիւրիմացութիւնները բաձալու իր բանակցութիւններուն մէջ, և երկու ետրութիւնները համաձայնած են իւրաքանչիւր և արդի հաստատեալ վիճակը պահպանել Պալքանեան թերակղզիին միջ: — Վիլհելմայի մէջ կը հաստատուի թէ Անգլիա կը ջանայ որ Յոյեւպուլկար համաձայնութիւնը փութով իրականանայ: Թայի թղթակցին Սոփիայէ յանկարծ Աթէնք մեկնումը և Կ. պոլսոյ մէջ Յունաց Պատրիարքին ու Պուլկարիներու Էկզարքին հետ անոր խօսակցութիւնները պաշտօնական յատուկ յանձնարարութիւններու

արդիւնք կը ներկայացունին: — Անգլիոյ և Եգիպտոսի միջեւ անթիւ հեռագրութիւն հաստատուեցաւ: Կայսրն է Փորթ Սայիտ, որ հաղորդակցութեան մէջ զրուեցաւ Մալթայի հետ, որ արդէն կոտորուած է Լոնտոնի հետ: — Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովը 73ի դէմ 452 քուէով ընդունեցաւ նաեւ յին նոր ծրագիր մը, որու համաձայն 1920ի նկիւրը Ֆրանսա պիտի ունենայ 28 առաջնակարգ զինահաւոր, 10 լրտեսար և 52 խոշոր ծովածուակիր: Այժմ ծրագիրը կ'ունենանսիրուի Ծերակոյտէն: — Նանքինի ժողովը 2ինու առժամեայ կառավարութեան նախագահ անուանած է զԵուանչիքայ, կառավարութեան ալ կեդրոն՝ զՆանքին: Սակայն չկարծուիր որ տէրութիւնները Փեքինի արդի կառավարութեան մէջ Եուանչիքայի թող տան հեռանալ մայրաքաղաքէն: Նոր հրամանագրի մը համաձայն 2ին 1912է սկսեալ պիտի ընդունի նոր տնտեսը և Հանրապետութեան առաջին տարին պիտի համարի 1912 թուականը: — Ճափոն, նկատելով որ 2ինացի յեղափոխականներ չեն անսար Բոսան թունկի կառավարիչ Օչիմա դերակոմսին յորդորներուն որ զգուշանան նոյն թերակղզիին չէզոքութիւնը բռնաբարելէ, զօրաբաժին մը զրկեց Փորթ Արթըր: Փէշիլիի ծովախորշին վրայ Անգլիոյ թողուած Ուէյհայուէյի մօտերը խռովութիւն ծագած և 160 յեղափոխականներ սպաննուած են: Փեքինի Անգլ. ղեկավարները ստիպուեցաւ ջոկատ մը զօրք զրկել իր պահակներէն: — Կարմիր Մահիկի Օսմ. պատուիրակութեան վեց անդամներ որ Սֆաքս կը մնային՝ անցեալ ուրբաթ ինքնաշարժով դէպի Պէն Կարսան մեկնեցան Տրիպոլիս երթալու համար: — Րոչիլտի ղեկակէն ի Լաֆէրիէր 350,000 ֆրանք արժողութեամբ գոյք և 240,000 ֆրանք արժողութեամբ նկար մը գոյցուեցան: — Անգլիոյ և Ռուսիոյ ղեկավարները երկուշարթի Պարսիկ կառավարութեան ծանուցին թէ իրենց կառավարութիւնները պատրաստ են 4 միլիոն ֆրանքի փոխատուութիւն մը ընել 7 առ հարիւր տոկոսով, եթէ Անկլեւուս համաձայնութեան յարի և անկանոն զօրքերը ցրուէ, երբ նախորդ Շահնու եղբայրը մեկնին Պարսիկ հողէն: — Երկու օրաչու եւս անկումի դոհ եղան, մին Պերլինի մէջ, մին ալ ի Րիչմոնտ (Անգլիա):

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Հանրագումար գործերու նախարար Սինապեան Էֆ. Ի հրաժարմամբ վերջապէս հաստատուեցան այն զրոյցները որ ժամանակէ մը ի վեր

կը չըջէին յամառօրէն: Սինապեան էֆ. ի մօտոյ Ներսիսյան ուղեւորելուն առիթով Կայսեր ներկայացաւ Նախկին Ելեւմտական նախարար Ճավիտ պէյ Հանրօգուտ գործերու նախարար անուանուեցաւ: Թղթատարական և հեղադրական նախարարը առժամայէս Ներքին գործերու նախարարութիւնն ստանձնեց մինչեւ որ Հաճի Ատիլ պէյ վերադառնայ: Սյժմ կը խօսուի Վարչապետին հրաժարման հաւանականութեան վրայ և իբր յաջորդ կը ցուցուին Ասրմ պէյ և Լոնտոնի դեսպան Թէվֆիկ փաշա, որ Պոլիս կանչուած է: Պատերազմական և Ելեւմտական նախարարներուն միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը հարթուեցաւ և Պատերազմական նախարարութեան ելեւմտացոյցը վաւերացուեցաւ: Պատերազմական վիճակի բարձման ի նախատեսութիւն կասկածելի ամէն անձեր կը հեռացուին պատերազմական վիճակի չըջանակէն: Վերջին երկու շաբթուան մէջ աքսորուածներուն թիւը 150ի հասաւ: — Յունարէն Յոնի լրագիրը դադարի դատապարտուեցաւ Անգղիերէնէ թարգմանուած յօդուածի մը համար, և պատասխանատու տնօրէն Քոզմիտի էֆ. քառամսեայ բանտարկութեան և 34 ոսկի տուգանքի դատապարտուեցաւ: Տր. Բիզա Թէվֆիկ պէյ ալ 25օրեայ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ՝ առանց արտօնութեան ճառարխօսելուն համար: Երկու բանտարկեալները լազմաթիւ այցելութիւններ կ'ընդունին իրենց համակիրներէն: Մոֆաթիէի տնօրէնը երկամսեայ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ թերթին հրատարակումը պատերազմական ատեանի հրամանին հակառակ շարունակելուն համար: — Ձեռնհաս յանձնաժողովը որոշեց ներման արժանի աքսորականներուն առաջինն համարիլ Միլլի արտօնատէր Մուրատ պէյը, որ Միտիլի կը գտնուի: — Թրամուէյի ընկերութիւնը հաւանեցաւ Քաղաքապետութեան 20,000 ոսկի փոխ տալ Էմինէօնիւ-Չըրչըրի դժին երկու կողմը լայնցնելու համար: — Նախարարներու խորհուրդը մերժեց Հրեաներու խախտապետին հրաժարանը և որոշեց որ կուսակալներ և ուրիշ կառավարիչներ հրաժարելէ ետեւ միայն թեկնածու ըլլան երեսփոխանութեան: — Ելեւմտական նախարարութեան և Թուրքիոյ Աղդ. Դրամատան միջեւ կնքելի 1½ միլիոն ոսկիի փոխառութիւնը վաւերացաւ Կայս. հրամանագրով: Տոկոսն է 5½ առ հարիւր, հանման գինը 98½, միջնորդէքը ¼ առ հարիւր, վճարումը պիտի ըլլայ Մարտ 14ին: — Ձեռնհաս դատարանը որոշեց որ Բրէտի Լիօնէ Ելեւմտական նախարարութեան հատուցանէ տոկոսով 52,000 ոսկին զոր Համիտէ

ընդունած է իբրեւ աւանդ 1888է մինչեւ 1900, ընդ ամենայն 73,761 ոսկի:

Ա. Ե. Բ. Վազը, կիրակի, կէսօրէ ետքը ժամը 2.30ին Այնալը Չէչմէի (Բերա) Սը. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ կրօնա-բարոյական երկշաբաթեայ ատենախօսութիւններուն երկրորդը, Նիւթն է հրաշքներ, իսկ բանախօսը Լանկայի եկեղեցիին հովիւ Վեր. Յ. Ա. Ճէճիգեան: Շատ փափաքելի է որ երկու սեռէ ունկնդիրներու ստուար բազմութիւն մը վերթայ օգուտ քաղել այս շատ չինիչ ու խնամեալ բանախօսութիւններու շարքէն: Հետզհետէ պիտի բանախօսեն դեռ եկեղեցւոյն Վեր. հովիւէն զատ Ռաբըթ Դոլէճի դասախօսներէն համակրելի Փրոֆ. Արթ. Տ. Յակոբեան և Դադատիոյ առաջնորդ Տ. Բարդէն Եպսկ. Կիւլէսէեան, որու նիւթը պիտի ըլլայ Էջմիածին: — Իզմիրի Հայոց Ե. Ք. Ընկերակցութիւնը Փարիզեան կառնին համեմատ վերակազմուած ու նոր թափով դործի ձեռնարկած է Միջազգային Դոլէճի ուսուցիչներէն Տիար Ա. Կ. Կիւլպէնկեանի նախագահութեամբ: Անդամները հետզհետէ կ'աւելնան, նոր շէնք մը վարձուած է իբրեւ կեդրոնացողի, ուր բանախօսութիւն, նուազ մարմնամարզ և ընկերային երեկոյթներ տեղի պիտի ունենան: — Պրուսայի Գաւառ. Ժողովը հրաւիրուած է իր առաջին նիստը գումարել ի Պրուսա Մարտ 7/20ին: Կ'ապստուի որ նահանգին եկեղեցիներէն իւրաքանչիւրը զրկէ իր պաշտօնեան ու նուիրակ մը, որոնց հիւրընկալման համար պատրաստութիւն տեսնուած է տեղւոյն եղբայրներէն: — Ամերիկահայ Տր. Պ. Տօնիկըն, որ քանի մը ամիսէ ի վեր Թուրքիա եկած էր իր բնավայրը (Կէյվէ) այցելելու համար, չորեքշաբթի դարձեալ դէպ Ամերիկա ուղևորեցաւ իր տիկնոջ հետ:

Հայ Ժող. Անցեալ հինգշաբթի Պատրիարքարանի երկու պատուիրակները Դատական նախարարին պարզեցին Փանկալթիի գերեզմանատան խնդրին բոլոր պարագաները, Հետեւեալ օր խառն Ժողովը վերահասու եղաւ այս դիմումին և հաւանեցաւ ուրիշ թաղերի մը, որով Քաղաքապետութեան պիտի ցուցուի անոր և Դատական նախարարութեան կողմէ Պատրիարքարան ուղղուած գիրերուն միջեւ գտնուող սա անհամաձայնութիւնը թէ մինչ նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ փողօցի վերածելի դեմին համապատասխան արժողութիւնը պիտի վճարուի, Քաղաքապետութիւնը կը յիշէ միայն գերեզմանատան խանութներու մասը, Շաբաթ Պատրիարք Հայրը, պատասխանելու առիթով Կաթ. Տեղակալին որ խնդրին մանրամասնութիւնները

պահանջած էր հեռագրով, հաղորդեց նաեւ Դատական նախարարութեան նոյն օրուան մէկ դիրք, որով կը ծանուցուէր թէ պատուիրակներու հետ տեսակցութեան արգելաւոր Վարչապետութեան հաղորդուած է և փողոցի վերածելի կանոնական բաժնէն աւելիին համար Պատրիարքարանի զբաղական պահանջումը օրինաւոր դատուած է: Հետեւաբար թաղապետութիւնը պարտաւոր է նոյն գետին համար վճարելու խոստմնագիր մը տալ և Պատրիարքարանը, դարձեալ զիտողութիւն ընելու իրաւունք ունենալու պայմանով, փութալու է հարկ եղածն ընել, երբ թաղապետութեան այդ խոստմնագիրն ստանայ: Երկու չաքթի Սառն Ժողովը արտասովոր նիստ մը ունեցաւ, բայց ոեւէ զեկուցագիր ստացած չըլլալով Քաղաքապետութենէն որոշեց ոեւէ նոր քաջ չաւանել: Երեք չաքթի Քաղաքապետութիւնը գրեց թէ փողոցի վերածելի գետինը վազֆ է, որու համար ոչինչ պիտի վճարէ, բայց զիմացի կողմին ի հաշիւ գրաւելի մասին համար պիտի վճարէ, երբ դումարը որոշուի ըստ օրինի: Զորեք չաքթի խնդիրը իր փափկագոյն փութին մէջ մտաւ, երբ թաղապետութեան կողմէ վարձուած գործաւորներ ձեռնարկեցին խանութներու կղմինները վար առնել և պատը քանդել: Անմիջապէս խուռն բազմութիւն հաւաքուեցաւ ընդդիմանալու համար. բարեբախտաբար միջադէպ չպատահեցաւ: Պատրիարք և Վարչութիւն փութացին ձեռնհաս իշխանութիւններուն բողոքել և Քաղաքապետն ու Ներքին գործերու նախարարի փոխանորդը Սառն Ժողովի ներկայանալով խոստացան պահանջուած երաշխաւորութիւնները տալ և 12է 15 հազար ոսկի վճարել զբաւելի գետին համար: Միեւնոյն ժամանակ կասեցաւ քանդումը և ներկայ երիտասարդներ իրոքին նորոգեցին քանդուած մասը: Իսկ զիչերը քանաններ ու ժողովուրդ գերեզմանատան մէջ հսկեցին վրաններու տակ: — Կիլիկիոյ Կեդր. որբախնամը ի սպառ հրաժարեցաւ իր արամագրութեան տակ ոեւէ դրամ չունենալուն համար: Պատրիարք Հայրը, որ որբանոցներու տխուր վիճակը գրաւորապէս պարզած էր կառավարութեան, շաքթի Ելեւմտական նախարարին զիմաց և խնդրեց որ պետական նպաստի գումարը (10,000) ոսկի դարձեալ ելեւմտացոյցին մէջ անցուի: Մանկէք կիմանայ թէ Ներքին գործերու նախարարութիւնը Վարչապետութեան զիմած է 10,000 ոսկի յատկացնելու համար Ատանայի վիսակալ եկեղեցիներուն ու գլորոցներուն վերաշինութեան: — Նախարարներու խորհուրդը որոշեց վերստին գործադրել 325ի Յուլիսի այն հրահանգը,

որով Խտարէի Ժողովներ իրաւասութիւն ունին հողային վէճեր կարգադրելու, պայմանով որ երկու կողմերն ազատ ըլլան, եթէ ուղեն, գատարան զիմել: Թէթիս հրատարակեց թէ 100,000 ոսկի արամագրուած է, որով վիճելի հողերը պիտի վերադարձուին անոնց որ օրինաւոր թուղթերով իրենց սեփականութիւնը կը հաստատեն, իսկ դրամական հատուցում պիտի ըլլայ այնպիսիներու որ յանրաւի գրաւած էին գանոնք: — Միացեալի պարահանդէսը, որ անցեալ հինգ շաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ, իբր 2 000 ոսկի զուտ հասոյթ տուաւ: Նոր Նախիջեւանցի Տիկ. Թագուհի Յարութիւնեան Պատրիարք Հօր արամագրութեան տակ 5,300 Քրանք դրաւ Թրքահայ գիւղի մը մէջ իր անուամբ դպրոց մը բանալու համար: — Ազգ. Ժող. Ազատական կուսակցութիւնը կիրակի որոշեց յառաջիկայ ընտրական պայքարին մէջ Իթիհատի և Դաշնակցութեան հետ համերաշխութեամբ գործել և համազգային ընտրական յանձնաժողովին համար երկու պատուիրակ, իսկ երեսփոխանութեան համար 8 ընտրելի նշանակեց, որոնց երկուքն են Պոլսոյ համար Զօհրապ և Հաւաճեան էֆենտը: Իսկ Ընկերվ. Ռաֆկալ. Հնչակեան կուսակցութիւնը Հոբերիէթ ու Իթիլաֆ կուսակցութեան հետ համաձայնեցաւ ընտրութիւններու պահուն և յետոյ խորհրդարանի մէջ միասին գործելու համար: — Պիթիսի կուսակալը կը հեռագրէ թէ Սոյթի քանան և ուրիշներ սպաննող չարագործները պաշարուեցան Էրտէք գիւղին մէջ և անոնց պաշտպանը Միսին Միրզօ սպաննուած վիճակի մէջ ընտուեցաւ, իսկ միւսները փախան: — Պարսկա-Հայաստանի առաջնորդ Ս. Սահակ Արքայսկ. Այվատեան, որ հրաւիրուած էր Տէլհի երթալ Անգղիոյ Թագաւորին ի պատիւ սարքուած հանդէսներուն ժամանակ և Պարսկահայերու վիճակին համար չկրնալով երթալ հեռագրով շնորհաւորած էր Ն. Վեհափառութիւնը: Զորճ Թագաւորին ու Թագուհիին լուսանկարը ստացաւ ինքնագիր ստորագրութեամբ ու չքեղ չըջանալով: — Ազգասանդրիոյ առաջնորդարանը կը ծանուցանէ թէ ի վիճակի չէ ոեւէ նպաստ մատուցանել այնպիսիներու որ բախտի կամ գործի ի խնդիր Եգիպտոս կը գիմեն և կարօտ կը մնան: — Բիշապի Հայաթերթը դադարման դատապարտուելով երկուշաբթիէ ի վեր Ռահիլայ կը զրկէ իր բաժանորդներուն: Կը մաղթենք որ չուտ վերերելի: Մանկէք է Էֆէնտ, որ 2½ տարիէ ի վեր խափանուած էր պատերազմական ատեանի վճիռով, արտօնուեցաւ վերստին հրատարակուիլ:

اودار هفته غزته — در سعادته بايلى هاوسده — مدير مسئول — صمويل ق. هاروتيويان

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. Բժնեգրին	40 ԴՃ.
Ամերկայի հմբ.	2 ՏՈՒ
Անգղիոյ „	8 շիլլ.
Ռուսիոյ „	10 Ֆր.
Ձեռքի համար	40 փոքր.
Մանուկան գիները չափաւոր	

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Խմբագիր Հ. Ս. Պարքըմ

Պաշտոն. Հասցե.

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

AN ARMENIAN WEEKLY

EDITOR H. S. BARNUM

American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip.	Ps. 40
U. S. A.	\$ 2
England	Shils. 8
Other countries	Fr. 10

Single Copy 40 Parar

Advertising rates on application

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Սերպիա, Ա. Գեորգեան էֆ. 185, սա'պէս, Եղ-
բարք Գեորգեան Նէկօթին 15 ֆր., Թ. Գաթըր-
ճեան էֆ. Բնածէկաց 12 ֆր., Ա. Պալըմեան էֆ.
Փէթրօվաց 12 ֆր. և Մ. Զանիկեան էֆ. Գրակու-
յէկաց ֆր. 3, Պաղտատ Տր. Յակոբեան 108 և Տէր.
և Տիկ. Տօնաթոսեան 108, Յիլիպէ Կ. Աստար-
ճեան էֆ. 100. սա'պէս — Հիւսէյին Յէհմի էֆ. 1
ֆր., Վեր. Յ. Աւետարանեան 2, Ե. Պազալօֆ 2,
Տիկ. Լ. Նաբեան 5, Ս. Աստարճեան էֆ. 2, Պ.
Աստարճեան էֆ. 2, Ս. Տիմօֆ 1, Կ. Աստարճեան
էֆ. 1, Պ. Զիշէքճեան էֆ. 1, Ս. Գիթանօֆ 1, Ս.
Սարգիսեան էֆ. 1 և Վեր. Տր. Մարչ 2, Կ. պոլիս.
Տիկ. Մայրինէ 10, Տէր և Տիկ. Մ. Շահանկիրեան
94. Պրուսայի Աւետ. Եկեղեցւոյ Ծննդեան պնա-
կէն 258, Կ. Պոյաճեան էֆ. 40, Յ. Անդրանիկեան
5. Իրաննոսեան եղբ. 2 ծրար քապօթ. Ամերիկա
Ա. Կ. Բէմայլեան էֆ. օրց. 360, իր նուէր 120 և
Ե. Մ. Բէմայլեան էֆ. 240, Սամսոն Ս. Զիշէքեան
էֆ. օրց. 211. Ռոտոսթօ Վեր. Ս. Մանուկեան
օրց. 70 և իր նուէր 10, Պատ. Թ. Բէնտիկեան 10.

Խորին շնորհակալութեամբ

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՌԱՋՆԵՐ, (Հայրենաշունչ և
կրօնաշունչ քերթուածներ), Կար. Գ. Գոճաեան 28
քերթուածներ պարունակող հատորիկ մը, մաքուր
ապագրութեամբ, էջ 54, Գին 100 փր. Դիմել
հեղինակին, Ճէնանեան գոլէճ, Գոնեա.

ՀԱՅ ՑԵՂԸ, Աղբալի Արեւաշատ-Բէնեք. Գրեց
Մ. Մարտ Գարրիէլեան, Նիւ Եորք, 1911. էջ 160,
Դին թղթակազմ 50 սէնթ և լաթակազմ 75 սէնթ

Դիմել հեղինակին 410 West 23rd Street, New
York City.

ԲՈՒՐԱՆԻ ԵՐՐՈՐԳ հատորը (10 պրակ) ևս
հրատարակ ելաւ. Դինն է 4 դճ., կեդրոնատեղին
Հ. Ասատուրեան և Որդիք Տպարան, Թիւ 52, Պա-
պը Ալի ճատտէսի, Կ. պոլիս.

ՄԻՈՒԹԻՒՆ, Պաշտօնաթերթ Հայկ. Բարեգործ.
Ընդհ. Միութեան, Գահիրէ (Եգիպտոս). Ստացանք
առաջին թիւը ճոխ ըովանդակութեամբ. Տարեկան
բաժանորդագին 6 ֆր. կանխիկ. Դիմել «Mioùtoun»
Organe de l'Union Générale Arménienne de Bi-
enfaissance, 10 Rue Nubar Pasha, Le Caire
(Egypte).

ԻԿՈՆԻՈՆ, Ամաթերթ Ճէնանեան Գոլէճի,
Գոնեա. Կը հրատարակուի ամէն ամսոյ վերջերս.
Տարեկան բաժանորդագին 12 թիւերու համար 20
դճ., կամ 1 տոլ. Դիմել Խմբագրութիւն Իկոնի,
Ճէնանեան Գոլէճ, Գոնեա.

ՓԱՐՈՍ Ամաթերթ Ազգային-ընկերական,
Դրական, Բարոյական. Ստացանք 10-11 միացեալ
թիւերը. Տարեկան բաժանեգին Թուրքիա՝ 10 դճ.,
Եւրոպա՝ 2.75 ֆր., Ամերիկա՝ 50 սէնթ. Դիմել
Խմբագրութեան Փարիսի Ե. Բ. Ընկ.եան Ընթերցա-
րան, Պարտիզակ, (Իզմիտ).

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, Ամաթերթ. Բացուած է 1912 տար-
ուան բաժանորդագրութիւնը. տարեկան բաժա-
նորդագին 70 դճ., 15 ֆր., 6 բուպլի, 3 տոլար.
Դիմել Rédaction de la Revue «Pazmaveb» St.
Lazare, Venise (Italie).

Հոգեւոր պաշտամունք՝ վաղը, ժամը 3ին (Ը. Ե.),
Կոստիկեան քնակարանի մէջ, Պոյաճեգիւղ. Պիտի
խօսի Պատ. Կ. Սթանպուլեան.

Կ. Պոլսոյ Ե. Բ. Ընկերակցութեան Աղօթքի
Ժողով, ժամ 3.45ին (Ը. Ե.), Դուճապիու, Միլլի
Հաուսի մէջ.